

TREBALL SOBRE L'ÚS DIDÀCTIC DE DOCUMENTS D'ARXIU:

Arxius i fonts primàries. Descobreix el Tren d'Olot!

Autors: Carla Pujolar, Anna Sala, Laura Vila, Mireia Viñas

Estudis: Doble Grau en Educació Infantil i Educació Primària (4t)

Mòdul: Ciències socials 2 (3101G03023)

Professora: Lada Servitja

Curs: 2021/2022

DESCOBREIX EL TREN D'OLOT!

Projecte adreçat a alumnes de 6è de Primària a partir de
fonts antigues

Carla Pujolar, Anna Sala, Laura Vila i Mireia Viñas
4t Doble Titulació MEI i MEP
Ciències socials 2

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ	2
1.1. Justificació del tema escollit	3
1.2. Fonts reunides	4
1.3. Procedència de les fonts	8
2. OBJECTIUS DIDÀCTICS I COMPETÈNCIES DE LA PROPOSTA	11
3. SEQÜÈNCIA D'ACTIVITATS DIDÀCTIQUES A PARTIR DE LES FONTS TRIADES	15
3.1. Context	15
3.2. Programació didàctica	16
4. AVALUACIÓ	38
5. CONCLUSIONS	40
6. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES	43
ANNEXOS	45

1. INTRODUCCIÓ

D'entrada, Prats i Santacana (2011) exposen quatre finalitats de per què cal ensenyar història a les aules de primària: facilita la comprensió del present; ajuda a desenvolupar capacitats intel·lectuals com la reflexió o el pensament crític; enriqueix altres continguts del currículum; ajuda a adquirir sensibilitat social.

Conèixer història ajuda a desenvolupar el pensament crític per així poder opinar i decidir sobre aspectes quotidians, Hernández i Cardona (2015). Ells mateixos, citen a Turner Bisset, qui destaca set principis bàsics de la didàctica de la història: plantejar reptes als infants; plantejar preguntes als alumnes; estudiar en profunditat un tema; utilitzar fonts autèntiques; optimitzar l'ús de les fonts; acostar les fonts a l'alumnat; possibilitar que les fonts comuniquin els coneixements adquirits (2005, p.26). Per tant, els nens i nenes han de treballar la història a partir de fonts que aportin informació sobre el passat: llegir documents, escoltar testimonis, analitzar imatges, objectes...

Santisteban i Pagès (2006) exposen les raons de per què treballar amb fonts històriques. En primer lloc, ajuden a relacionar el passat amb el present, ja que permeten vincular els continguts curriculars amb històries familiars i locals. Així doncs, permet que els alumnes coneguin la història més propera a ells/es. Altrament, permet presentar aspectes de la vida de les persones, és a dir, aspectes més quotidians.

Les fonts primàries, és a dir, els documents, relats orals, imatges, objectes, restes, són les que permeten conèixer el passat. Tal com comenten Santacana i Serrat (2002), "l'ensenyament de la història no és possible sense aquestes fonts" (p.54). Per ensenyar història, tal com diuen aquests dos autors, cal "fer parlar" les fonts primàries. D'aquesta manera, es poden imaginar fets o actes del passat. Per tant, la didàctica de la història es basa en dos aspectes. En primer lloc, cal fer parlar les fonts històriques. En segon lloc, cal imaginar els fets del passat, que es fa a partir d'estratègies de "living history", teatre...

Santacana i Serrat (2002) destaquen que cal treballar la història empàticament, i això només és possible a partir de l'estratègia, "living history". Jay Anderson (impulsor del corrent), citat pels mateixos experts, defineix living history com "la voluntat de simular la vida en altres èpoques o una bona manera de fer revivre la història" (p.58).

Altrament, per comprendre el passat és necessari treballar a partir d'objectes. L'objecte permet ser relacionat amb el contingut que es vol treballar, atrau l'atenció de l'alumnat, ajuda a memoritzar els aprenentatges i facilita el pas d'incidir en aspectes concrets a aspectes més generals.

1.1. Justificació del tema escollit

Des del moment que se'ns va presentar la pràctica d'elaborar una proposta didàctica per a treballar amb fonts d'arxiu, vam tenir molt clar que volíem que fos un tema proper a nosaltres. Després de valorar diferents opcions, vam escollir el Tren d'Olot per diverses raons. En primer lloc, Olot és una localitat que geogràficament queda a prop del lloc de residència de les quatre membres del grup i que, per tant, el tema amb més o menys mesura és proper a totes nosaltres. A més, una membre viu a aquest municipi, fet que ens pot ajudar a realitzar una bona proposta educativa.

En segon lloc, el tren d'Olot va ser molt important per la població garrotxina i dels pobles veïns, ja que va contribuir en el desenvolupament econòmic dels pobles per on passava. En algunes poblacions on hi havia indústria, les estacions se situaven davant les fàbriques. Per exemple, la d'Anglès, enfront d'indústries Borés per assegurar el transport de teixits (gràcies al tren, el carbó arribava a la fàbrica per fer funcionar les màquines de vapor i s'extreia el cotó per portar-lo cap a Girona). També, va possibilitar que molts pagesos poguessin anar a mercat els dissabtes a Girona a vendre bestiar, els ous que ponien les gallines, cereals, queviures, etc. La mateixa línia va generar 180 llocs de treball durant els primers vint anys de funcionament. A banda de ser rellevant en el transport de mercaderies, també va ser significatiu en el transport de passatgers. El tren era molt utilitzat per anar a Girona i a pobles veïns, com també per tal que la gent anés direcció a Olot. Agafar-lo formava part de la rutina de molta gent, de manera que per a molts es convertia en una estona de socialització agradable.

Per altra banda, just aquest any, la Unió Europea ha declarat l'Any Europeu del Ferrocarril. Aquesta proposta pretén potenciar els beneficis del ferrocarril com un transport sostenible i innovador així com promoure la importància del seu ús, a partir d'actes, campanyes i activitats. Creiem que aquesta iniciativa ens permetrà treballar amb els infants el paper clau del transport en la societat.

A més, l'any 2019, fa relativament poc, es va commemorar el 50è aniversari del darrer viatge del tren d'Olot, fet que dona un valor afegit a tractar aquest tema.

Així doncs, considerem rellevant que els alumnes de les escoles de les comarques de la Garrotxa, el Gironès i la Selva, conegui un element emblemàtic que va aportar tantes alegries i facilitats als habitants dels pobles per on freqüentava. Així mateix, creiem que és interessant que estiguin assabentats del patrimoni que els envolta dia a dia, com ara el recorregut que seguia el tren o l'estació del poble. En el nostre cas, el fet que la proposta educativa se centri en un tema que implica conèixer la història del municipi d'on viuen els nens i nenes, creiem que els pot motivar a participar en el projecte. Tal com diu Hernández (2011), citat per Morente, a l'etapa de primària és rellevant treballar la història que és propera als alumnes. Així mateix, d'acord amb el que exposa Prats (1999), és cabdal que les escoles programin sortides de gaudi, però que alhora facin ús didàctic dels béns patrimonials per tal que en un futur l'alumnat sigui més propici a integrar les activitats patrimonials en les d'oci. És a dir, les esculli de forma voluntària per abordar-les en el seu temps lliure.

1.2. Fonts reunides

En primer lloc, convé ressaltar que la nostra proposta didàctica parteix de fonts escrites, visuals i audiovisuals com a recurs didàctic per conèixer els fets del passat. Així doncs, gràcies a les diferents fonts escollides d'arxius històrics s'introdueixen totes les activitats. Tot i que la majoria són de tipus primari, també hem considerat oportú utilitzar-ne algunes de secundàries per complementar la informació i el coneixement dels esdeveniments.

Entenem per font primària aquella que fou generada en el mateix moment i lloc dels fets que estem investigant. Per tant, es tracta d'una font directa que no ha estat interpretada posteriorment. Pel que fa a la nostra seqüència didàctica, hem utilitzat principalment fotografies i notícies de diaris de l'època. Aquestes fonts han estat extretes de l'Arxiu Municipal de Girona i de l'Arxiu Comarcal de la Garrotxa. No obstant això, també hem incorporat una filmació del Tren d'Olot-Girona i àudios d'una entrevista al president de l'Associació dels amics del Tren d'Olot-Girona.

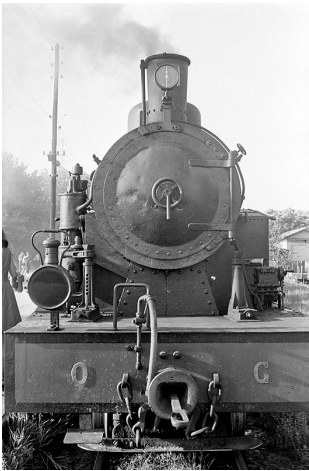
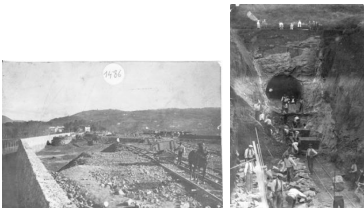

Considerem que gràcies a les imatges escollides els infants poden adonar-se i endinsar-se més fàcilment en el fet que estan estudiant. És a dir, poden visualitzar com era el tren i com funciona així com identificar l'evolució i els canvis en el paisatge i en l'estil de vida de la gent dels pobles per on passava el tren.

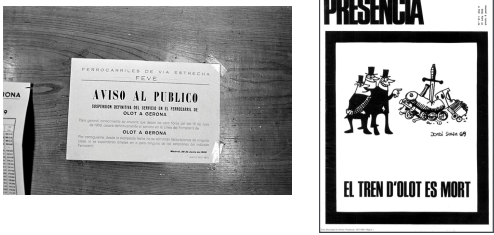

Tanmateix, pensem que la premsa els servirà per observar i analitzar com es plasmaven els fets rellevants relacionats amb el tren en els diaris de l'època. També és una eina per comparar l'evolució de la premsa. Els i les alumnes poden veure que en el moment de la

inauguració, a principis del segle XX, la llengua utilitzada era el castellà, en canvi, en el cessament algunes de les notícies ja utilitzen la llengua catalana. A més, poden fixar-se amb el vocabulari utilitzat i adonar-se que també ha canviat comparat amb el que avui en dia fem servir.

Per altra banda, les fonts secundàries són aquelles que s'han elaborat amb posterioritat als fets de la recerca, és a dir, són indirectes, ja que sovint han estat analitzades i interpretades a partir de les fonts primàries. D'aquest tipus podem trobar un llibre, un poema i un documental amb motiu del centenari de l'arribada del tren a Olot amb les vivències de 49 testimonis.

Núm. de sessió	Fonts escollides	Rellevància pel projecte
1	Imatge d'una selecció de bitllets del tren d'Olot-Girona. Imatge de l'horari de tren penjat a la façana de l'estació de tren d'Olot.	Aquestes fonts en concret aporta informació general que pot donar pistes als alumnes, però sense detallar-los de quin tema es tracta. Algunes pistes que els poden servir són els noms de diferents estacions on parava el tren Olot-Girona o el tipus de classe en què viatjaven els passatgers.

	Imatge del tren d'Olot des d'una perspectiva frontal	
2	- Construcció del tren: - Inauguració: - Guerra civil: - Descarrilament:	En aquesta sessió s'utilitzaran fonts de diverses tipologies, premsa, imatges, retransmissions per ràdio... amb l'objectiu de treballar diferents moments claus per la història del tren d'Olot-Girona.

	- Tancament del tren:	
3 i 4	Imatges de diferents estacions del tren d'Olot-Girona.	Aquestes imatges ens serviran perquè els infants puguin reproduir un tram del traçat que feia el tren d'Olot-Girona, col·locant-les en un mapa segons al municipi on pertanyin. A més a més, també les podran comparar amb les estacions actuals (restaurades) quan les visitin durant l'excursió en bicicleta.
5 i 6		Aquests dos recursos ens serviran per plantejar un repte als infants que hauran de resoldre visitant l'Associació d'Amics del Tren Olot-Girona. Concretament,

	Dues imatges de la locomotora del tren d'Olot-Girona des d'una perspectiva frontal.	hauran d'observar i comparar les dues imatges per identificar un objecte que tenen en comú. Aquest objecte l'hauran de buscar exposat durant la visita i el treballaran mitjançant la didàctica de l'objecte.

Vegeu annex 7 per observar una taula amb totes les fonts ordenades segons la seva tipologia i el format.

1.3 Procedència de les fonts

Després d'explicar la tipologia de les fonts escollides i la seva rellevància per la proposta didàctica, volem descriure més detalladament els diferents llocs d'on les hem extret.

D'entrada, la majoria d'imatges les hem obtingut de manera digital a través del Servei de Gestió Documental, Arxius i Publicacions de Girona. Tal com expressa el seu nom, aquest servei s'encarrega de gestionar, tractar i conservar documentació de diferents tipologies i dates. En total compte amb tres unitats diferents d'informació que són: l'Arxiu Administratiu, situat a la plaça del Vi, el Centre de Recerca i Difusió de la imatge i l'Arxiu Històric de la Ciutat, que es troben a la plaça de l'Institut Vell. A més a més, en aquest darrer lloc també hi ha la biblioteca especialitzada de l'arxiu, la qual copte amb una secció d'hemeroteca i una de publicacions específiques sobre la ciutat de Girona.

Pel que fa als serveis concrets que ofereix l'Arxiu municipal de Girona, detallats a la seva pàgina web, cal destacar-ne:

- La consulta i reproducció de documents originals de diferents tipologies.
- Orientació en la recerca i en la consulta de fons de l'Ajuntament de Girona i d'altres col·leccions especialitzades en el municipi.
- Informació sobre documents i fotografies, ja sigui la seva data, les tècniques fotogràfiques utilitzades, la transcripció de textos antics...
- Informació històrica de la ciutat de Girona.
- Assessorament en l'organització i gestió de fons i col·leccions.
- Preservació i conservació de documents.
- Custòdia temporal de documents originals en dipòsits controlats.
- Protecció del patrimoni documental del municipi.

- Informació sobre bibliografia especialitzada de la ciutat de Girona i tècniques fotogràfiques.
- Consulta de premsa digitalitzada, presencialment o en línia.
- Visites concertades al centre per a escolars, grups i públic especialitzat.
- Organització i col·laboració en activitats de difusió i de formació entorn de la documentació i la imatge.
- Orientació a la divulgació d'estudis sobre qualsevol àmbit d'interès per al municipi de Girona.
- Informació general als usuaris i usuaris de forma presencial o telemàtica.

Per altra banda, un dels altres serveis que ens ha servit per extreure bona part de les fonts i altres recursos interessants per la nostra proposta, ha estat l'Associació d'Amics del Tren Olot-Girona. En aquest cas, vam poder assistir presencialment al local social d'aquesta associació per entrevistar al seu actual president, Ignasi Riera (vegeu annex 1) i rebre una visita guiada per l'exposició d'objectes que es conserven del tren d'Olot i per la biblioteca de documents.

Durant la primera part de l'entrevista, l'Ignasi ens va explicar breument la història de l'associació, les seves funcions principals i els projectes futurs.

En primer lloc, cal saber que l'Associació es va fundar l'any 1999, després que un grup d'aficionats del ferrocarril, es trobessin durant una exposició del 125è aniversari del tren Mataró-Barcelona, instal·lada a Olot. Des dels seus inicis, una de les funcions principals d'aquesta associació era promoure la importància del tren Olot-Girona.

Amb l'actual president al capdavant, Ignasi Riera, les funcions que es proposa l'associació són:

- Preservar la memòria del tren Olot-Girona. D'una banda, mitjançant el fons documental que els arriba des de l'ajuntament d'Olot o des de persones que troben bitllets, multes, imatges... i les fan arribar. Per altra banda, a través de la conservació d'objectes originals del tren d'Olot i de la cerca de nous objectes, locomotores o cotxes de passatgers escampats pel territori.
- Construir maquetes a partir de la documentació per saber amb exactitud com eren les vies, estacions i tots els detalls necessaris per reproduir el trajecte que feia el tren d'Olot-Girona.
- Promoure la importància del ferrocarril amb l'organització de sortides a museus, tallers...

Per altra banda, com a projecte futur, l'associació pretén instal·lar-se a l'antiga estació d'Olot del tren Olot-Girona, conservant tot el material que conserva fins el dia d'avui i exposant també els cotxes de passatgers del ferrocarril Olot-Girona que estan a disposició de l'Ajuntament d'Olot. A més a més, aquest nou local obriria les portes a les famílies, escoles i a tothom interessat, per tal de mostrar les maquetes, exposar els objectes que es conserven i realitzar-hi tallers o activitats per preservar la memòria del tren Olot-Girona.

En darrer lloc, també hem cercat algunes fotografies al Servei d'Imatges de l'Arxiu Comarcal de la Garrotxa (ACGAX). Tal com descriuen a la seva pàgina web, les seves finalitats són: captar, conservar, ordenar i difondre el patrimoni en imatge de la comarca de la Garrotxa. Les imatges que conserven són d'accés públic, i es poden descarregar per finalitats educatives o de recerca seguint les condicions establertes pels titulars. A més a més, en la seva descàrrega s'incorporarà un crèdit i una marca d'aigua de manera automàtica i la mida determinada serà de 500 píxels.

2. OBJECTIUS DIDÀCTICS I COMPETÈNCIES DE LA PROPOSTA

Tot seguit, exposem els objectius principals que pretenem treballar amb l'alumnat al llarg de la seqüència didàctica. Per una banda, podem trobar els objectius que fan referència al tema en si mateix i, per altra banda, els objectes amb relació a la manera de treballar com a petits historiadors.

Objectius conceptuals

- Conèixer la història i les característiques generals del tren d'Olot-Girona així com la seva rellevància per a la societat de l'època (quan es va construir i per quin motiu, què va suposar pels habitants dels pobles on passava, quins eren aquests pobles, quin tipus de tren era...)
- Analitzar els processos de continuïtat i de canvi que s'han produït en el territori on s'ubicava, en paral·lel a l'evolució socioeconòmica.
- Reconèixer objectes característics del tren que es troben a l'exposició de l'Associació del tren d'Olot-Girona.
- Elaborar un full informatiu sobre el tren d'Olot-Girona que reculli els aprenentatges adquirits al llarg del projecte.

Objectius procedimentals

- Analitzar fonts històriques com ara fotografies, projeccions audiovisuals i diaris per recollir informació sobre el tren d'Olot-Girona i conèixer trets característics del territori i societat en aquella època.
- Desenvolupar el pensament crític a partir de la interpretació i comparació d'informacions de les diferents fonts proporcionades.
- Comparar fonts històriques amb documentació actual per contrastar els canvis i l'evolució produïts en tot el territori des de la construcció del tren d'Olot-Girona fins a l'actualitat.
- Conèixer les característiques principals del tren d'Olot a partir del mètode de la didàctica de l'objecte.
- Crear una línia temporal que inclogui els esdeveniments cabdals de la història del tren d'Olot.
- Entrevistar un testimoni que ha viscut algun fet històric del tren.
- Fer ús d'eines digitals, concretament l'aplicació *Mentimeter*, *Canva*, el *Google Maps* i *Goosechase*, per tal que l'aprenentatge esdevingui més motivador.

A continuació es mencionen una selecció d'àmbits, dimensions, competències i continguts de l'àrea de coneixement del medi que podem trobar al currículum d'Educació Primària i que es treballen en les activitats d'aquest projecte:

ÀMBIT DE CONEIXEMENT DEL MEDI		
Àrea de coneixement del medi natural i de coneixement del medi social i cultural		
Competències bàsiques pròpies de l'àmbit de coneixement del medi	Dimensió món actual	Competència 2. Interpretar el present a partir de l'anàlisi dels canvis i continuïtats al llarg del temps, per comprendre la societat en què vivim. Competència 3. Interpretar l'espai a partir dels elements del territori i de les seves representacions per situar-s'hi i desplaçar-se. Competència 5. Valorar problemes socials rellevants interpretant-ne les causes i les conseqüències per plantejar propostes de futur.
	Dimensió tecnologia i vida quotidiana	Competència 9. Utilitzar materials de manera eficient amb coneixements científics i criteris tecnològics, per resoldre situacions quotidianes.
Continguts de Cicle Superior Medi social i cultural <u>El món que ens envolta</u> - Utilització i interpretació de diferents representacions cartogràfiques (plànols, fotos aèries, croquis...), en diferents suports, per localitzar elements importants del medi físic. <u>Persones, cultures i societats</u> - Reconeixement de la diversitat d'opinions (concretament, en la diversitat de versions i maneres d'explicar un mateix fet històric). - Valoració de la influència de les vies de comunicació i transport en el desenvolupament de		

l'economia del territori.

- Interpretació de la realitat a través dels mitjans de comunicació.

Canvis i continuïtats en el temps

- Comprensió del temps cronològic: identificació de la durada, simultaneïtat i successió d'esdeveniments històrics.

- Ús de representacions gràfiques per situar fets i etapes de l'evolució històrica.

- Ús de diferents fonts històriques (orals, documentals, materials) per contrastar informacions sobre un mateix esdeveniment i obtenir elements per explicar les accions humanes.

- Valoració de l'intercanvi intergeneracional d'experiències.

- Anàlisi de l'evolució d'algun element patrimonial de l'entorn proper mostrant-hi respecte.

- Estudi de diferents avenços tecnològics i científics. La seva repercussió en el món contemporani.

Tanmateix, considerem important destacar en les activitats proposades els i les alumnes també treballen competències i continguts d'altres àmbits del currículum, ja que es tracta d'un projecte interdisciplinari. Podem destacar; l'àmbit lingüístic, l'àmbit digital, l'àmbit d'educació física, l'àmbit artístic, l'àmbit d'autonomia i iniciativa transversal.

Finalment, fonamentant-nos en les 12 *idees claus per ensenyar i aprendre història* citades per Feliu i Hernández (2011), volem mencionar les que són presents en la nostra proposta didàctica.

Idea 1: La correcta ubicació de l'individu en les variables temporals (treball de les concepcions temporals).

Els alumnes podran treballar la successió (un fet passa després d'un altre), la posició en el temps (passat i present), el canvi (elements i situacions que es modifiquen amb el pas del temps), la reversibilitat (el temps es pot llegir del passat al present i del present al passat), la simultaneïtat (dues o més accions poden passar en un mateix moment) i la continuïtat (elements es mantenen iguals o canvien poc al llarg dels anys).

Idea 3 i 4: Conèixer el passat a partir de fonts: objectes, restes, escrits, testimonis... Les fonts primàries són idònies per fomentar l'ensenyament i l'aprenentatge de la història en una perspectiva científica. Ens permeten el diàleg amb el passat.

La utilització de fonts primàries i secundàries és la base de les activitats del projecte. A través de l'anàlisi i interpretació de fotografies, textos, suports audiovisuals, l'entrevista a un

testimoni, fragments de diari, cartells, anàlisi d'objectes, entre altres, els infants coneixen el Tren d'Olot, així com els canvis que s'han produït des que es va construir fins al dia d'avui.

Idea 6: La investigació i la vivència de la història exigeixen contacte directe amb les evidències del passat que formen part del nostre present.

Analitzant diferents objectes que s'han conservat del tren d'Olot-Girona els alumnes podran reflexionar i entendre com funcionava, quines eren les seves característiques generals i fins i tot empatitzar amb les persones de l'època tot preguntant-se quins mitjans de comunicació utilitzaven, de què treballaven, com era l'entorn on vivien...

Idea 8. La causalitat històrica és un dels conceptes estructurals de la història. Una situació o fet històric té les seves causes i genera les seves conseqüències.

Es treballa la causalitat històrica a partir dels fets històrics i l'evolució del tren, ja que cada avanç produït suposa una millora o canvi en els esdeveniments, maquinàries i objectes posteriors i, per tant, se'n deriven unes conseqüències.

Idea 11. Investigar i treballar la història per retornar els coneixements a la societat a través d'estratègies comunicatives i de difusió.

Sintetitzar la informació i extreure conclusions a partir d'analitzar textos, mapes, fotografies, enregistraments... per després comunicar els coneixements a la societat. En aquest cas, els alumnes elaboren un tríptic amb la informació més important del tren d'Olot-Girona per tal d'oferir-lo als visitants de l'Associació d'Amics del Tren Olot-Girona, de les oficines de turisme i de les estacions.

Idea 12. Mètode científic a l'aula per ensenyar i aprendre història.

S'aplica, sobretot, amb el fet de partir d'una font i de la seva anàlisi crítica per tractar un fet històric i les característiques de la societat en la qual va tenir lloc.

3. SEQÜÈNCIA D'ACTIVITATS DIDÀCTIQUES A PARTIR DE LES FONTS TRIADES

3.1 Context

La proposta dissenyada consta de 9 sessions i està adreçada a alumnes de 6è de Primària, tot i que podria adaptar-se a tot cicle superior en funció de les característiques del grup-classe.

D'entada, hem creat un context molt genèric i fictici amb la finalitat d'ajustar de forma acurada les condicions d'organització de la seqüència didàctica. Aquestes dades poden servir de referència a l'hora d'adequar les activitats per a implementar-les en altres aules. En el nostre cas, ens centrarem en una aula de 22 alumnes d'un centre escolar d'Olot.

Convé remarcar que els equips de treball seran creats per la persona docent i oscil·laran entre els 4 i els 5 membres. S'assignarà a cada alumne/a un rol, de manera que tothom tingui responsabilitats en la feina del grup. El moderador controlarà que els membres de l'equip mantinguin el to de veu adequat, que respectin i que no hi hagi conflictes. El portaveu és qui es comunicarà amb la persona docent quan tinguin dubtes i amb els companys dels altres grups. Els secretaris (2 membres) s'encarregaran de redactar les feines i comprovaran que tots els membres facin la tasca que els pertoca. En el cas dels grups de cinc, també hi haurà un supervisor que s'encarregarà de controlar el temps, que tots els alumnes participin, que es tingui cura del material i que es presenti l'activitat polida i ben feta. Pel que fa als grups de quatre, aquesta última responsabilitat recaurà en tots els infants de l'equip.

És aconsellable que l'alumnat amb dislèxia no adopti el rol de secretari. D'aquesta manera, no ha d'escriure amb un temps limitat i no s'ha de preocupar per les faltes ortogràfiques. Així doncs, també s'evita que els companys adoptin un mal comportament envers la seva tasca (faltes d'ortografia, lentitud en l'escriptura i lectura). Pel que fa als infants amb TDAH, TEA o altres NEE, es recomana que tinguin pictogrames a l'abast que els pautin les accions que han d'anar seguint.

3.2 Programació didàctica

Sessió 1
Títol: Sobre què tractarà el projecte?
Durada: 90 minuts
Organització social: En grups reduïts de 4-5 alumnes.
Objectius d'aprenentatge: - Associar diverses fonts primàries (bitllets de tren, preus i horaris) amb el tren d'Olot-Girona.- Analitzar el poema i el soroll del tren per a identificar de què es tracta.- Definir el tren d'Olot-Girona amb paraules clau.
Materials i recursos: - Fotografies impreses de bitllets i de l'horari de tren d'Olot-Girona. (vegeu document enllaçat)- Fragments de l'<i>Oda al tren d'Olot</i> de Joan Mercader Sunyer (vegeu annex 2)- Fotografia del tren d'Olot. Tot i que s'utilitzarà la següent presentació- Àudio del soroll del tren (minut 30:20-30:39)- Paper- Llapis o bolígraf- Diccionari català- Vídeo: https://www.youtube.com/watch?v=bwa6oFcDBaU&t=839s (Minuts: 30:20-36:30)
Desenvolupament Abans de començar a presentar el projecte, la persona docent indicarà els membres de cada grup de treball, els quals seran els mateixos per a tot el projecte. Els grups seran heterogenis i n'hi haurà tres de 4 alumnes i dos de 5 alumnes. Tot seguit, el o la mestra demanarà que els membres de cada grup es reparteixen els rols (explicats anteriorment a l'apartat 3.1, el context). Un cop assignats, començarà l'activitat, la qual la seva finalitat és esbrinar la temàtica del projecte, el tren d'Olot-Girona, a partir de diferents fonts primàries i altres pistes.   En primer lloc, la persona docent repartirà a cada grup una fotografia dels bitllets de tren i

de l'horari (còpia). Aleshores, hauran d'observar-les i intentar identificar què s'hi veu, per així esbrinar quina és la temàtica del projecte. Anotaran en un paper les hipòtesis de possibles temes del projecte. Passats 4 minuts, el o la mestra repartirà a cada grup tres fragments de l'Oda al tren d'Olot, però sense el títol. Els alumnes l'hauran de llegir i intentar esbrinar de què tracta, també hauran d'anotar els diferents elements relacionats amb la temàtica. Prèviament això, per tal de comprendre millor l'Oda, cada grup serà l'encarregat de deduir o cercar el significat de dues paraules diferents del poema (marcades amb **negreta** al poema). Podran trobar la resposta a partir de pistes que doni la persona docent, dels seus coneixements previs i del context del poema. També podran fer ús de diccionaris digitals o físics. Posteriorment, compartiran els significats amb tot el grup-classe.

Tot seguit, per tal de deduir la temàtica del projecte, se'ls posarà l'àudio del soroll del tren. Passats dos minuts, se'ls ensenyarà progressivament trossos d'una fotografia del tren d'Olot:

Per concloure la primera part de la sessió, amb tot el grup-classe es compartiran les hipòtesis.

La segona part de la sessió, la qual tindrà una durada de 20 minuts aproximadament. Consisteix a visualitzar un fragment del vídeo (del minut 30:20 al minut 36:30) el qual es comenten diversos aspectes relacionats amb el tren (la velocitat, el funcionament a partir del carbó i els vagons). Després de visualitzar-lo dues vegades, demanarem als alumnes que intentin definir el tren amb tres paraules a partir de què han vist en el vídeo, però també de què han extret de les fonts primàries. Cada infant anotarà les tres paraules al *Mentimeter*, fet que permetrà veure quines són les paraules més repetides i es comentaran els resultats amb tot el grup-classe. S'espera que algunes d'aquestes paraules siguin: carbó, transport, lent, ferró, Olot...

Els últims 10 minuts de la sessió es destinaran a fer una aportació al portafoli, el qual cada infant tindrà el seu, i sempre es realitzarà al final de cada sessió del projecte. Per a aquesta sessió, cada grup tindrà un grapat de post-its de diferents colors (un color per cada font o recurs utilitzat, els quals seran: bitllets, horari, poema, soroll i fotografia) en els quals hauran d'escriure els detalls que els han fet pensar amb el tren (números, localitats, mots, característiques sonores, etc.). Aleshores, a la pissarra hi haurà escrit els noms dels diferents recursos un al costat de l'altre i els alumnes hauran d'enganxar el post-it a

sota del nom a què s'estan referint.

Finalment, es farà una foto a la pissarra per tal que la persona docent en pugui fer còpies i els infants enganxar-ho al portafolis. A més, cada alumne/a haurà d'afegir quatre línies de reflexió sobre com ha anat el funcionament de l'activitat (amb quines facilitats i quines dificultats s'ha trobat).

Criteris d'avaluació

- Reconèixer els elements principals dels bitllets (poblacions i preu).
- Identificar que els números presents a l'horari representen les hores de sortida i arribada d'un transport.
- Comprendre els mots significatius del poema i el missatge que comunica.
- Vincular l'àudio amb el so que emet el tren.
- Identificar tres paraules relacionades amb el tren d'Olot-Girona.

Atenció a la diversitat

Creiem que aquesta activitat és inclusiva i que tot l'alumnat la pot realitzar. El fet de treballar en grups heterogenis, promou que els infants es puguin ajudar entre ells/es i compartir coneixements, com també desenvolupar el seu potencial.

A més, per a la primera part de la sessió no es requereixen gaires coneixements acadèmics, així que tots els nens i nenes, independentment del seu nivell, poden participar.

Sessió 2 i 3

Títol: Entre tots/es, fem història!

Durada: 90 minuts cadascuna

Organització social: En grups reduïts de 4-5 alumnes.

Objectius d'aprenentatge:

- Conèixer els principals moments històrics que van marcar el transcurs del tren d'Olot.
- Vincular la informació que ens proporciona la fotografia amb el context històric que s'estudia i veure què ens aporta.
- Especialitzar-se en un fet concret a partir de l'anàlisi visual de fonts primàries i l'ajut de guies.
- Ordenar cronològicament els diferents esdeveniments històrics treballats.

Materials i recursos:

- Portàtils
- Retoladors de pissarra
- [Fotografies](#) plastificades mida A3 (vegeu document enllaçat)
- [Fonts complementàries](#) (vegeu document enllaçat)
- Guió d'anàlisi i recerca (veure'l a sota l'activitat)
- Rotlle de paper de dibuix (mural)
- Estris per escriure
- Regles llargs
- Fotografies petites de cada fet històric per a tot l'alumnat

Desenvolupament

Cada grup disposarà d'una o més còpies fotogràfiques que fan referència a un moment històric del tren d'Olot-Girona. També, tindrà un breu resum molt bàsic de la història del tren (vegeu-lo a l'annex 3), el qual servirà per situar les imatges en l'interval de temps corresponent. Hauran d'encerclar sobre les fotografies els elements visuals que els han permès associar amb el moment històric. La imatge o imatges estaran plastificades de manera que podran encerclar-los amb un retolador de pissarra. Així mateix, tindran una targeta amb una sèrie de preguntes guia que els ajudaran a analitzar les fotografies de manera exhaustiva per acabar extraient unes conclusions. A partir d'aquest guiatge, podran fer especulacions més acurades.

Una vegada hagin identificat el moment històric representat, se'ls donaran portàtils per ampliar la informació i diferents fonts complementàries. Caldrà que en la graella d'anàlisi de la fotografia especifiquin el fet o esdeveniment succeït (què), els protagonistes de l'esdeveniment (qui), l'espai on ha tingut lloc (on), el moment temporal en el qual s'ha produït (quan), de quina manera ha passat (com) i, finalment, les causes del fet (per què). Aquestes preguntes serviran per organitzar la notícia de l'esdeveniment i incloure les dades fonamentals. Tanmateix, serviran per a corroborar les seves interpretacions.

Així doncs, mitjançant la tècnica *puzzle*, cada equip esdevindrà expert en el seu tema i entre tots podran construir la trajectòria històrica del tren d'Olot amb els instants més transcendents.

Un cop s'hagin fet les exposicions, es construirà conjuntament un eix cronològic en un mural de mida gran que es col·locarà al terra de l'aula. Convé destacar la importància de respectar la distància entre els diferents punts de l'eix cronològic considerant l'interval de temps que separa els diversos esdeveniments.

Per acabar, cada alumne/a elaborarà un eix cronològic sobre un full quadriculat que s'inclourà al portafoli. Cal que s'hi indiqui l'any, un títol del moment històric i una petita fotografia de cada etapa; la qual serà facilitada per la persona docent. Com en la línia del temps de grans mides, hi haurà d'haver una concordança entre el dibuix i la temporalitat.

La persona docent pot projectar el següent [material](#) (vegeu *document enllaçat*) com a recurs complementari per vincular-ho amb allò que s'ha treballat.

Criteris d'avaluació

- Fer una anàlisi exhaustiva de les fotografies seguint el guió que se'ls proporciona.
- Cercar informació en pàgines web fiables i rigoroses.
- Comunicar informació verídica i adient d'acord amb el moment històric presentat.
- Crear un eix cronològic amb totes les dades demanades (any, títol i fotografia) i respectant les seves característiques.

Atenció a la diversitat

En aquesta activitat, se seguirà treballant en equips heterogenis amb els rols establerts per tal que tothom se senti partícip. Els suports visuals, que representen diferents instants de la història del tren, permetran donar sentit al text on és narrada. D'aquesta manera, s'entendrà molt millor que si es presentés el text sol. També, considerem que és idoni el fet de donar guions amb preguntes clares i concises per abordar l'anàlisi i la cerca d'informació. Finalment, a l'hora de fer l'eix cronològic individualment, ja hauran vist un model a l'engròs, la qual cosa els resultarà més senzill.

Hem considerat oportú plantejar una anàlisi fotogràfica de format inductiu, basada en el guió d'anàlisi d'una fotografia històrica de Carne Botifoll Benasat i Rosa M. Lóbez Rosell (2018):

GUIÓ D'ANÀLISI I RECERCA

ABANS DE CERCAR INFORMACIÓ

ANÀLISI

En quin entorn té lloc el que s'observa?

Què està succeint?

Hi ha presència de gent?

En cas afirmatiu,

...com vesteixen?

...com és la seva expressió facial?

...hi ha alguna actitud que et cridi l'atenció?

Quins elements et criden l'atenció? (objectes, estris, rètols, etc.)

INTERPRETACIÓ

L'escena té moviment? (els personatges estan posant o bé estan fent quelcom?)

Quins elements transmeten repòs?

Quins elements transmeten moviment?

Quines emocions o sensacions transmet la fotografia? Tingueu en compte l'entorn, la llum, els rostres, les accions de la gent, la posició de la gent, etc.

Quin tema tracta la fotografia?

- Econòmic
- Social
- Polític
- Religios
- Cultural
- Altres: _____

Per quin/s motiu/s creieu que es va fer aquesta fotografia?

- Deixar constància d'un moment
- Anunciar un esdeveniment
- Explicar un esdeveniment social
- Denunciar una situació
- Fer propaganda
- Altres: _____

A qui creieu que va adreçada la fotografia?

DURANT I DESPRÉS DE CERCAR INFORMACIÓ

CONTEXT HISTÒRIC

Escriu un breu resum que especifiqui el fet o esdeveniment succeït (què), els protagonistes de l'esdeveniment (qui), l'espai on ha tingut lloc (on), el moment temporal en el qual s'ha produït (quan), de quina manera ha passat (com) i, finalment, les causes del fet (per què). Ajuda't de la xarxa i les fonts complementàries per completar la

informació.

SIGNIFICAT

Així doncs, quina informació del moment històric mostra?

IDENTIFICACIÓ

Data del fet històric:

Títol de la fotografia (que descrigui el fet històric):

Sessió 4
Títol: Què en sabem de les estacions del Tren d'Olot?
Durada: 90 minuts
Organització social: En grups reduïts de 4-5 alumnes.
Objectius d'aprenentatge: - Conèixer el recorregut que feia el Tren d'Olot i traçar-lo en un mapa.- Ordenar les estacions dels diferents pobles per on passava el Tren d'Olot.- Comparar i adonar-se de com eren abans les estacions i com són actualment.- Comprovar quina distància recorria i quant tardava antigament el tren i comparar-ho amb quan es tarda avui en dia, en cotxe.
Materials i recursos: - Projector- Pissarra digital- Cançó: https://www.youtube.com/watch?v=MtjJBO4Q3Q4&t=13s- Ordinadors- Mapa imprès del Google Maps dels pobles de la comarca de la Garrotxa, la Selva i el Gironès- Material per escriure: bolígraf, corrector, llapis i goma- Fotografies de les diferents estacions en l'època (vegeu document enllaçat) i actuals.¹
Desenvolupament En primer lloc, la persona docent donarà a cada grup de treball (els mateixos que en tot el projecte) rèpliques de les fotografies de les estacions extretes dels arxius. L'alumnat haurà d'esbrinar en quin ordre es troben els pobles per on passava el tren (cal dir que en la façana de les estacions apareix escrit el nom del municipi). Paral·lelament, se'ls pot donar fotografies de l'estat actual d'aquestes estacions per tal que observin i anotin les

¹ Cal mencionar que no hem pogut trobar totes les fotografies de les estacions als arxius. Concretament, només hem trobat l'estació antiga d'Olot, la de Sant Feliu de Pallerols, la d'Amer, la del Pasteral, la de Bescanó i la de Girona. Per aquest motiu, la resta d'imatges han estat extretes de blogs, webs d'ajuntaments i webs de particulars. En el document enllaçat es poden observar totes les fotografies de les estacions (antigues i actuals).

diferències que han sofert i la utilitat que se'ls hi ha donat.

Tot seguit, hauran de traçar en un mapa el recorregut d'Olot a Girona o viceversa que feia el tren. Aquesta segona part de l'activitat els permetrà comprovar si les seves hipòtesis eren correctes. Tanmateix, poden utilitzar el *Google Maps* per calcular la distància que hi ha entre els diferents pobles per on passava el tren així com per veure quan es triga actualment en cotxe. Per saber quan es tardava amb el tren, ho poden preguntar a la sessió 6 en l'entrevista que faran al president de l'Associació d'Amics del Tren d'Olot-Girona.

Per acabar la sessió, adjuntaran al portafolis el recorregut que feia el Tren d'Olot. Aquest portafolis servia per recollir els aprenentatges i reflexions d'algunes activitats que es duran a terme al llarg de la proposta.

Finalment, es pot escoltar [la cançó del Tren d'Olot del grup cellerenc Xec en Blanc](#) per concloure la sessió, ja que a la lletra va mencionant els diferents pobles per on passa el tren.

criteris d'avaluació

- Participar en les tasques de grup tot intentant esbrinar quin era el recorregut del Tren d'Olot.
- Utilitzar les TIC per a comprovar l'ordre de les poblacions.
- Analitzar la façana de les estacions (a principis del S. XX i actualment) per adonar-se i interpretar els canvis que s'han produït.

Atenció a la diversitat

Considerem que aquesta activitat és inclusiva per a tot l'alumnat, ja que es realitza en grups heterogenis establerts prèviament amb rols dels diferents membres. Tanmateix, s'usen les TIC per facilitar l'aprenentatge i comprovar els coneixements que tenen els alumnes. A part d'això, és important que la persona docent vetlli per la participació de tots els nens i nenes.

Sessió 5

Títol: Fem un tros de recorregut del tren d'Olot-Girona

Durada: Tota la jornada lectiva

Organització social: En grups reduïts de 4-5 alumnes.

Objectius d'aprenentatge:

- Vivenciar un tram del recorregut del tren d'Olot-Girona.
- Descobrir diversos aspectes del tren d'Olot fent ús de l'aplicació *Goosechase*.
- Resoldre diferents reptes que tracten alguns continguts de les ciències socials (successió, continuïtat, canvi, ucronia, noció d'espai i geografia).

Materials i recursos:

- 5 tauletes petites
 - [Fotocòpies de les fotografies](#) de les estacions (les mateixes de la sessió 4) (vegeu document enllaçat)
 - Bicicleta, casc, cantimplora amb aigua, esmorzar i dinar.
 - Roba còmoda
 - Joc dissenyat amb l'aplicació *
- **Goosechase*: **5WEGJR** (Per accedir al joc s'ha de descarregar l'aplicació *Goosechase* amb el mòbil i afegir el codi donat)

Desenvolupament

Cal mencionar que per aquesta sessió, les fonts primàries que s'utilitzaran són les mateixes que les de la sessió anterior: fotografies de les diferents estacions de tren.

Començarem la sessió al pati de l'escola explicant l'organització del dia, en què consisteix l'activitat i el funcionament de l'aplicació que s'utilitzarà. Tot seguit, demanarem als alumnes que s'organitzin per grups i els donarem una tauleta per cada un d'aquests. Hauran d'obrir l'aplicació i respondre la primera pregunta que es trobaran, la qual és de prova i diu: "Fent memòria de la sessió passada, recordeu quantes estacions hi havien al llarg del recorregut del tren d'Olot-Girona?" D'aquesta manera, els infants podran conèixer com funciona la plataforma i fer memòria sobre què van treballar durant la sessió passada. Cal remarcar que la primera pregunta és de prova i que com a mestres, no donarem importància si la responen bé o malament, ja que creiem que no cal que recordin detalls tan concrets. Abans d'iniciar la ruta, deixarem temps als alumnes perquè

puguin llegir les preguntes del *Gossechase* i així saber amb què s'hauran de fixar al llarg de la ruta.

Com ja hem comentat, la ruta es farà en bicicleta i se seguirà el recorregut que feia el tren d'Olot-Girona, però només es farà el tram d'Olot fins a les Preses. Començarem i acabarem a l'escola, tot passant per l'antiga estació de tren d'Olot i la de les Preses. El recorregut té una longitud de 5 km fins a les Preses i 5 km més de tornada, i la dificultat del tram es considera fàcil. Està previst fer una parada a l'estació de tren d'Olot on els alumnes podran respondre alguna pregunta del joc i a més, tindran temps per a esmorzar. També es farà una parada a l'estació de tren de les Preses, on els alumnes podran respondre més preguntes del joc i també dinar. Després de dinar, tornarem cap a l'escola.

A la primera parada, per tant, a l'antiga estació de tren d'Olot, els infants hauran de respondre la primera pregunta del joc: Seguint el recorregut que feia el tren, quina és la pròxima estació que hem de visitar? A continuació, el/la mestre/a preguntarà a tots els alumnes, quines estacions són les següents des de les Preses, tot ensenyant les fotografies de les diferents antigues estacions de tren (treballades a la sessió anterior).

Així doncs, les preguntes que es trobaran al *Goosechase* són les següents. Cal matisar que poden respondre les qüestions aleatòriament, no hi ha un ordre establert, excepte la de prova i la 1. La de prova, l'hauran de respondre a l'escola i l'altra l'hauran de respondre un cop hagin arribat a l'antiga estació de tren d'Olot. (Les respostes de les preguntes es troben al costat de cada qüestió amb lletres blaves).

- Prova: Fent memòria de la sessió passada, recordeu quantes estacions hi havien al llarg del recorregut del tren d'Olot-Girona? 11
- 1. Seguint el recorregut que feia el tren, quina és la pròxima estació que hem de visitar? [L'estació de les Preses](#)
- 2. Feu un vídeo de la façana de l'estació d'Olot.
- 3. Observant la fotografia de l'estació de tren d'Olot (font primària), quines diferències hi veieu comparant-la amb l'estació actual? [Conclusió: hi ha diferències mínimes.](#)
- 4. Adjunteu les coordenades geogràfiques de l'estació de tren d'Olot.
- 5. Fixeu-vos si al llarg del recorregut hi ha restes de la via de tren i escriviu quines són. [En principi, no n'han de trobar.](#)
- 6. Feu una fotografia d'un element que indiqui sense dubte que és l'estació de les Preses. [Fotografia del cartell de l'estació de les Preses.](#)

7. Enregistreu un vídeo amb els sons que s'escolten a l'estació de les Preses. Tot seguit, expliqueu en la mateixa gravació què creieu que se sentia en aquest mateix punt quan hi havia el tren? Actualment, sentim sons de la natura i algun vianant/gent xerrant. En canvi, abans es podia sentir més xivarri (més gent, soroll del tren (xiulet i el xerric de les rodes)).
8. Què creieu que hi hauria actualment al llarg del carril bici si no hagués existit el tren d'Olot-Girona? Per què? Camps/vegetació/edificacions...
9. Quants quilòmetres creieu que hem fet avui amb bicicleta? 5 km (anada) + 5 km (tornada) = 10 km en total.

A partir d'aquestes preguntes, es treballen diversos continguts de les ciències socials, sobretot relacionats amb el temps (vegeu a l'annex 4, on també hi ha les imatges del format de l'aplicació).

Al llarg del recorregut, quan es facin parades, tant per descansar, com per observar alguna cosa, com per respondre alguna pregunta del joc, els i les mestres aprofitaran per explicar curiositats, anècdotes i aspectes relacionats amb la vida de les persones que treballaven al tren (vegeu-les a l'annex 5).

Tenim previst arribar a l'escola a les 15.45 aproximadament, per tal de tenir temps per a comentar les respostes de les preguntes tots junts. La persona docent projectarà totes les respostes a la pissarra digital, ja que queden recollides a l'aplicació.

L'aportació que caldrà fer en el portafolis serà escriure un petit paràgraf comentant algun aspecte que s'emporten de la sortida. Com per exemple algun aprenentatge, alguna vivència, alguna anècdota... Aquesta aportació al portafoli, però, no la faran al mateix dia, ja que creiem que els alumnes estaran cansats i no tindran ganes d'escriure. Així doncs, serà el pròxim dia de classe quan ho redactaran.

criteris d'avaluació

- Respondre correctament les preguntes de resposta tancada (1, 2, 4, 6 i 9), tot deixant un mínim marge d'error.
- Contestar coherentment les qüestions de resposta més oberta (3, 5, 7 i 8) d'acord amb l'enunciat.

Atenció a la diversitat

L'ús educatiu de l'aplicació *Goosechase* (TIC), facilita la personalització dels aprenentatges i dels suports universals. Possibilita un aprenentatge més atractiu i dinàmic, com també divers, ja que per assolir els diferents reptes s'han de donar diferents tipologies de respostes. Així mateix, l'eina digital no requereix seguir l'ordre postulat, la qual cosa, en cas que no se sàpiga què contestar, es pot continuar participant, evitant així la frustració. Per acabar, el fet de comentar les respostes entre tots i totes, permetrà que la persona docent s'adoni de les dificultats que han sorgit i fer-hi front.

Sessió 6

Títol: Preparem l'entrevista

Durada: 90 minuts

Organització social:

Els infants en aquesta sessió treballaran tant de forma individual com en parelles, en grups de 4 i amb tot el grup-classe.

Objectius d'aprenentatge:

- Conèixer l'estructura d'una entrevista.
- Preparar una entrevista per fer al president de l'Associació d'Amics del Tren d'Olot-Girona mitjançant la tècnica 1,2,4.

Materials i recursos:

- Llibreta
- Material per escriure: bolígraf, corrector, llapis i goma
- Ordinador
- Vídeo del Tren d'Olot on apareixen testimonis:
<https://www.youtube.com/watch?v=bwa6oFcDBaU&t=2470s>
- Pòstits
- Projector

Desenvolupament

A l'inici de la sessió, la persona docent projectarà un fragment del vídeo (minut 2:09) que ja havien començat a mirar a la sessió 1, en el qual apareix Ignasi Riera, testimoni i president de l'Associació del Tren d'Olot-Girona. Seguidament, explicarà a l'alumnat que per tal d'aprofundir els seus coneixements amb relació al projecte del Tren d'Olot que estan duent a terme, visitaran el museu de l'Associació i tindran l'oportunitat d'entrevistar el seu president, l'Ignasi Riera.

Tot seguit, abans d'elaborar les preguntes de l'entrevista l'Ignasi, cal veure què és el que els interessa conèixer. Per aquest motiu, la persona docent donarà un pòstit a cada infant en el qual hauran d'escriure allò que volen saber. A continuació, enganxaran tots els pòstits a la pissarra; els llegiran i els agruparan.

Una vegada feta aquesta dinàmica, els i les alumnes s'agruparan per parelles i hauran

d'escriure dues preguntes per fer a l'Ignasi tenint en compte els interessos de la pluja d'idees prèvia. Tot seguit, compartiran el que han escrit en grups de 4. Finalment, per grups hauran d'explicar quines preguntes han preparat per a seleccionar les que més els hi agrada amb la finalitat de crear l'entrevista definitiva que realitzaran a la persona escollida, l'Ignasi Riera, la propera sessió.

Criteris d'avaluació

- Participar en la dinàmica 1,2,4 tot aportant propostes i idees per tal d'escriure l'entrevista.
- Mostrar interès i respecte vers les opinions dels companys/es tot escoltant-los i demanant, si cal, el torn de paraula.

Atenció a la diversitat

En aquesta activitat és important que la persona docent vetlli perquè tots els alumnes puguin expressar-se i participar de la mateixa manera. Així com perquè hi hagi un ambient de treball tranquil i respectuós amb els companys/es. Pensem que el fet de realitzar l'activitat primer individual, després en parelles i, finalment, en grups ajuda que tots se sentin implicats.

Sessió 7

Títol: Visitem l'Associació dels Amics del Tren d'Olot-Girona!

Durada: 120 minuts

Organització social: Grups de treball de 4-5 alumnes.

Objectius d'aprenentatge:

- Identificar un objecte concret a partir de l'observació i comparació de dues imatges d'arxiu i plantejar-se la seva funció.
- Comprendre com era i com funcionava el tren d'Olot en un passat, a partir de la didàctica de l'objecte.
- Extreure informació rellevant sobre el tren d'Olot mitjançant una entrevista a un testimoni i expert en aquest tema.

Materials i recursos:

- [Fotografies del tren d'Olot des d'una perspectiva frontal](#) (vegeu document enllaçat)
- Fitxa per omplir amb la informació de l'objecte escollit (veure-la a sota l'activitat)
- Objectes exposats al local de l'Associació dels Amics del Tren d'Olot-Girona (vegeu-los a l'annex 6)
- Tauleta electrònica per enregistrar l'entrevista i fer fotografies.
- Guió amb l'entrevista elaborada pels alumnes en la sessió anterior.

Desenvolupament

En iniciar la sessió, a cada grup de treball se li repartiran dues rèpliques d'unes imatges del tren d'Olot, extretes del Servei de Gestió Documental, Arxiu i Publicacions de Girona (vegeu annex). A partir d'aquí, es plantejarà un repte als alumnes, que hauran de resoldre durant la visita a l'Associació d'Amics del Tren d'Olot-Girona. El repte en concret consistirà a trobar dos objectes que apareixen a les fotografies i que es troben exposats en el museu de l'Associació d'Amics del Tren d'Olot-Girona.

Així doncs, en aquesta sessió tot el grup-classe es desplaçarà a peu fins al local de l'associació i una vegada allà es resoldrà el repte per grups. Com hem esmentat anteriorment, hauran de buscar dos objectes que apareixen en les imatges d'arxiu, que són dos fanals de models diferents. Quan els trobin, hauran d'intentar identificar perquè servien, quines diferències hi podia haver entre els dos models, com són ara els fanals/llums dels trens, com seran en un futur... Tot aquest treball el faran mitjançant el

plantejament de preguntes cap a l'objecte i amb l'ajuda de les fotografies d'arxiu on apareixen els dos fanals. Quan tots els grups acabin, exposaran els resultats i els contrastaran.

Seguidament, es deixarà que els diferents grups es passegin lliurement pel museu i escullin un dels altres objectes exposats que els sembli interessant i segueixin el mateix procediment. Aquesta vegada, però, cada grup treballarà un objecte diferent a partir d'una pauta i l'exposarà a la resta de companys, tot adoptant el rol de guies del museu. A més a més, comptaran amb l'ajuda del president de l'associació, Ignasi Riera, que els proporcionarà llibres o altres materials perquè puguin completar la fitxa de cada objecte. Ell mateix, també complementarà les explicacions dels diferents grups amb anècdotes o informacions interessants que els alumnes no hagin esmentat.

Finalment, realitzaran l'entrevista que van preparar en la sessió anterior, al president de l'associació i es gravarà en àudio. Per concloure, es deixarà que facin altres preguntes que els hi hagin sorgit i que s'acomiadin de l'Ignasi.

Criteris d'avaluació

- Adonar-se de la relació amb els dos fanals presents a les imatges i els dos fanals exposats en el local de l'Associació d'amics del Tren d'Olot-Girona.
- Plantejar preguntes sobre el funcionament i característiques dels fanals del tren d'Olot en el passat.
- Plantejar preguntes sobre el funcionament i característiques de diferents objectes relacionats amb el tren d'Olot en el passat.
- Exposar l'objecte escollit tot detallant les seves característiques principals, la funció i altres aspectes interessants.

Atenció a la diversitat

Durant tota la sessió es treballarà amb els grups heterogenis creats des del principi del projecte, de manera que els alumnes es podran ajudar entre ells. A més a més, se seguirà amb el repartiment de rols per tal d'aconseguir que tots participin amb alguna tasca necessària per al bon funcionament del grup. D'altra banda, si hi ha algun alumne amb necessitats educatives especials, es vetllarà perquè el rol que se li adopti sigui adequat a les seves possibilitats i es pugui sentir còmode amb la seva feina.

Fitxa de l'objecte escollit

Nom de l'objecte:	Dibuix:
Descripció:	
Per què servia?	
Era essencial pel funcionament del tren?	
Qui l'utilitzava?	
Encara es fa servir?	
Ha evolucionat? Si és així fes un dibuix de la seva evolució.	
Com creus que serà en un futur?	
Altres curiositats	
Quines preguntes més li faríeu a l'objecte?	

Sessió 8 i 9
Títol: Promovem el tren d'Olot!
Durada: 90 minuts
Organització social: En grups reduïts de 4-5 alumnes.
Objectius d'aprenentatge: - Recopilar i sintetitzar la informació obtinguda al llarg de tot el projecte.- Utilitzar recursos TIC per elaborar un butlletí informatiu.- Donar a conèixer el tren d'Olot a la població de la comarca i als turistes que la visitin.
Materials i recursos: - Un document compartit amb tots els alumnes mitjançant el programa <i>Canva</i>.- Portafolis amb tota la informació recollida al llarg del projecte.
Desenvolupament Com a producte final del projecte, s'elaborarà un butlletí informatiu que inclourà tota la feina feta pels alumnes en les diferents sessions. Aquest presentarà una estructura concreta (característiques del tren, orígens, evolució històrica, curiositats, via verda actual de l'antic recorregut...) i cada grup s'haurà d'encarregar d'un apartat diferent.   Per a realitzar-lo s'usarà un document compartit a través del programa <i>Canva</i> que podran anar editant grup per grup des de diferents ordinadors.   Finalment, una vegada revisat col·lectivament i individualment per la persona docent, s'imprimiran diverses còpies del butlletí i es portaran a diferents punts turístics de la comarca (oficina de turisme d'Olot, Associació d'amics del Tren d'Olot-Gironat...). D'aquesta manera estarà a disposició dels turistes o gent de la comarca que vulguin conèixer més profundament com era el tren d'Olot, quina és la seva història i importància per la societat d'aquella època...
Criteris d'avaluació   - Seleccionar únicament la informació rellevant per a l'elaboració del producte final.- Dominar els aspectes bàsics del <i>Canva</i> necessaris per a l'elaboració del butlletí.- Elaborar un butlletí que contingui la informació necessària per conèixer amb profunditat com era el tren d'Olot, la seva història, la importància per la societat...

- Redactar la informació tenint en compte les normes lingüístiques treballades (ortografia, gramàtica, sintaxi...).

Atenció a la diversitat

Com a la resta de sessions, se seguirà treballant en grups heterogenis i amb uns rols prèviament definits. D'aquesta manera es facilitarà que tots els alumnes participin en l'activitat. A més a més, en el repartiment de rols es tindran en compte les necessitats educatives especials dels alumnes per tal d'evitar que hagin de fer alguna tasca allunyada de les seves possibilitats.

4. AVALUACIÓ

Volem destacar que entenem l'avaluació com una part essencial del procés d'ensenyament-aprenentatge. Per una banda, ens permet recollir informació i analitzar els aprenentatges dels infants i, per altra banda, ens ajuda a prendre decisions per ajustar els canvis necessaris. Per aquest motiu, hem descrit diferents criteris d'avaluació a cada sessió i també hem dissenyat diversos instruments per dur a terme al llarg de la seqüència didàctica.

En primer lloc, creiem convenient avaluar les presentacions dels moments històrics dels quals l'alumnat haurà buscat informació. La persona docent principalment se centrarà en la part conceptual i en la participació equitativa en l'exposició per part de tot el grup. Pel que fa als continguts, utilitzarà la mateixa graella d'anàlisi i cerca per anar anotant si s'expliquen tots els apartats demanats.

Així mateix, es farà una reflexió conjunta de les respostes inserides durant la sortida a l'aplicació *Goosechase*. Es projectaran a la pissarra digital i es comentaran per tal de contrastar-les i comprovar si són correctes i/o coherents a la pregunta plantejada. D'aquesta manera, autoavaluaran les pròpies aportacions i valoraran les alienes, la qual cosa els facilitarà retenir la informació tractada.

Paral·lelament, hem considerat oportú, que cada infant tingui un portafoli on pugui recollir els aprenentatges i reflexions d'algunes de les activitats que es realitzen al llarg de la proposta. Com ja hem indicat, en algunes sessions, al final de l'hora se'ls plantejarà una pregunta o un petit repte que hauran d'anotar en el seu portafoli. Aquesta eina els serà de gran ajuda per elaborar el quadernet, és a dir, el producte final del projecte.

Per altra banda, volem aprofitar la visita a l'Associació dels amics del Tren d'Olot-Girona i el treball que es farà amb els diferents objectes exposats per avaluar la feina feta pels alumnes. Concretament, valorarem que cada grup ompli la pauta amb la informació de cada objecte, tot plantejant-se preguntes i reflexionant sobre els objectes que formaven part del tren d'Olot en el passat. A més a més, també duran a terme una coavaluació de les exposicions orals de cada per presentar l'objecte que hagin escollit, seguint la següent rúbrica:

Activitat: Presentació d'un objecte important pel tren Olot-Girona				
Nom del grup que presenta:				
Nom del grup que avalua:				
criteris:	B	R	M	Per millorar recomanem:
1. Incloure tots els apartats de la pauta.				
2. Plantejar preguntes a l'objecte per conèixer el passat.				
3. Aportar curiositats o anècdotes sobre l'objecte escollit.				
4. Treballar cooperativament, tenint en compte tots els membres del grup.				

També avaluarem el quadernet que hauran elaborat els alumnes on recullen informació rellevant sobre el tren d'Olot-Girona. Tindrem en compte el procés d'elaboració i el producte final. S'incidirà en la sintetització i redacció dels coneixements, la presentació estètica, la participació activa per part de tots els infants, l'autonomia...

Per acabar, es donaran tres pòstits per persona per tal que cada alumne/a anoti dos aspectes aconseguits al llarg de la unitat didàctica dels quals se sent orgullós/osa, i quelcom que li agradaria millorar en una altra ocasió. Aquests s'enganxaran a la pissarra agrupats segons el que continguin i es farà una valoració dels resultats.

5. CONCLUSIONS

Santacana i Serrat (2002) destaquen que les fonts primàries són la base per a conèixer la història. Els historiadors les utilitzen per refer i relatar els fets del passat. Aquestes fonts primàries poden ser en forma de documents, relats orals, imatges, objectes o restes, les quals ens permeten imaginar el passat, desenvolupar una vertadera recerca històrica i entendre fets que van tenir lloc durant el passat i que ara no podem veure. Així doncs, una manera perquè els nens i les nenes aprenguin història és seguir el mateix procés que fan els experts.

Com bé sabem, i d'acord amb el que exposa Reverté (2012), el currículum ha anat perdent rellevància conceptual i ha posat més èmfasi en l'aprenentatge competencial caracteritzat pel "saber fer". Per aquest motiu, no considerem imprescindible que l'alumnat memoritzi els conceptes històrics, sinó que els visqui. Creiem cabdal que el/la docent proporcioni eines per tal que l'alumnat, a partir dels recursos que té a l'abast, interpreti les diverses fonts i el seu entorn per comprendre el passat i el present.

Tal com esmenta l'autora, també és molt necessari promoure el patrimoni i el tractament de les fonts primàries com a recurs educatiu, demostrant que els arxius són de gran potencial pedagògic. Una sola font ens permet tractar molts aspectes del currículum com: el coneixement i el contrast d'informació de fets històrics, l'anàlisi de les característiques de la societat de l'època i els costums que es tenien, l'evolució d'elements patrimonials (identificar i estudiar processos de canvi), entre altres. A més, aquestes es poden ampliar amb documents o fonts d'informació complementària per acabar de descobrir trets rellevants.

Pel que fa a la nostra proposta, considerem que és molt rica quant a les fonts d'arxiu digitals, ja que hem trobat nombroses reproduccions fotogràfiques de l'època que ens permeten treballar cadascun dels aspectes del Tren d'Olot (història, característiques del tren, de les estacions...). No obstant això, la dificultat o el repte ha estat escollir la manera més adient per presentar-les a l'alumnat per tal que encaminin correctament les activitats per assolir els objectius proposats. Respecte a la selecció dels documents, hem tingut en compte les aportacions de Reverté (2012) la qual considera que cal tenir en compte el grau de complexitat i l'adequació a la proposta. Per aquest motiu, hem elaborat algunes eines didàctiques complementàries que guien i faciliten el desenvolupament de les activitats. Un exemple són les taules per descriure i poder analitzar les fotografies.

L'autora també destaca la importància de comparar i contrastar els documents per adquirir coneixements sobre aspectes poc coneguts que permetin inferir una situació general. Cal destacar que en diverses activitats, els infants a part d'aprendre i conèixer què era i què va suposar el Tren d'Olot en el territori també valoren i analitzen què estava passant en aquella mateixa època a altres parts de Catalunya, Espanya i a la resta del món. Per tant, la majoria de fonts possibiliten un procés d'anàlisi inductiu, ja que porta als alumnes a descobrir fets transcendents que succeïen simultàniament.

D'altra banda, Reverté (2012) també dona importància a l'empatia, és a dir al fet que el document estigui relacionat amb l'entorn i els interessos de l'alumnat. En el nostre cas, en tractar un tema de proximitat com és el tren que va existir al seu municipi, creiem que l'empatia s'aconsegueix generar en la majoria de documents. De la mateixa manera, el fet d'entrevistar a un testimoni els permet entendre i comprendre amb més detall els fets històrics així com establir un vincle afectiu.

Ahora, convé remarcar que els documents que hem extret de l'arxiu digital es veuen amb claredat i els que contenen lletra es poden llegir sense una transcripció adjunta. Tanmateix, són perfectament comparables amb d'altres, i permeten establir relacions entre el passat i el present, tot tractant convencions temporals com la continuïtat i el canvi.

Paral·lelament, cal destacar que la diversitat de fonts escollides aporten una gran riquesa de continguts i possibilitats didàctiques transferibles a altres contextos educatius. A més a més, faciliten un treball transversal de la temàtica plantejada, afavorint així un aprenentatge més real i enriquidor per l'alumnat. En la nostra proposta, podem observar clarament la connexió entre diferents àmbits d'aprenentatge, com serien: l'Educació Física (durant la bicicletada per l'antic tram del tren d'Olot-Girona), l'àmbit lingüístic (en el treball d'una oda al tren d'Olot, en exposicions orals...), l'àmbit artístic i digital (en l'elaboració del butlletí informatiu), l'àmbit d'educació en valors (treball en equip, visita a l'associació...) entre d'altres.

Per concloure, després de realitzar aquest treball hem pogut veure com podem relacionar les fonts d'arxiu amb els continguts curriculars. Aquest fet ens encamina en un futur a utilitzar-les per tal de treballar la història amb els nens i nenes, ja que aporten molts beneficis. En primer lloc, permet desenvolupar un aprenentatge significatiu, ric i de qualitat, pel fet que els infants poden analitzar i experimentar amb fotografies, documents, objectes, així com actuar com a vertaders historiadors, tot refent els fets del passat que van tenir lloc en el territori on viuen. Llavors, el fet d'analitzar fonts d'arxiu permet als infants desenvolupar el pensament crític, ja que han d'estudiar si les idees que extreuen de les

fonts són adequades al context. En darrer lloc, creiem que aporten realisme al projecte i afavoreixen el treball de l'empatia vers les persones que van viure la història del passat i el respecte cap al material.

6. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Associació Amics del Tren Olot-Girona (ASAMTOG). (Desembre 2021). *El web del tren d'Olot*. <http://www.trenolot.cat/>

Departament d'Educació. (2017). *Currículum d'Educació Primària*. Generalitat de Catalunya

Hernández, F.X; Cardona, G. (2015). La història a primària. Problemes i perspectives. *Revista Guix* (413), 12-17

Martínez, E. (2014). Francesc Xavier Hernández, «Entendre la història és entendre'ns a nosaltres mateixos». *Guix 406-407: entrevista*, 50-54

Memoria.cat. (15 de desembre de 2021). *Com analitzar una fotografia històrica*. <https://www.memoria.cat/edu/com-analitzar-una-fotografia-historica/>

Morente, J. (2017). *Propuesta de unidad didáctica: Conocimiento del patrimonio histórico y cultural mediante el uso de las inteligencias múltiples*. [Treball de fi de Grau, Universidad Internacional de La Rioja]. Unir. <https://reunir.unir.net/bitstream/handle/123456789/4768/MORENTE%20FERNANDEZ%2C%20JAIIME.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Pagès, J, Santisteban, A. (2010). La enseñanza y el aprendizaje del tiempo histórico en la educación primaria. *Cadernos Cedes*, 30, (82), 281-309. <https://www.scielo.br/j/ccedes/a/7c599fZkSxjssLychnp5rWPd/?format=pdf&lang=es>

Pedres de Girona. (s.d). *Història del tren d'Olot*. (28 de desembre 2021). https://www.pedresdegirona.com/tren_olot.htm

Prats, J., Prieto-Puga, R., Santacana, J., Souto, X., Trepal, A. (2011). Didáctica de la historia. Dins Graó (ed.), *Didáctica de la geografía y la historia: Por qué y para qué enseñar historia* (7-23). <https://sede.educacion.gob.es/publiventa/PdfServlet?pdf=VP14883.pdf&area=E>

Prats, J, Hernández, A.(1999). *Educación por la Valoración y Conservación del Patrimonio*. En VVAA. *Por Una Ciudad Comprometida con la Educación*. Institut d'Educació de l'Ajuntament de Barcelona (5)

http://www.ub.edu/histodidactica/images/documentos/pdf/educacion_valoracion_conservacion_patrimonio.pdf

Reverté, P. (2012). L'elaboració de materials didàctics amb fonts d'arxiu. *Lligall*, (33-34), 204-219.

Salmerón, C. (1984). El tren d'Olot: Història del ferrocarril Olot-Girona. Terminus Barcelona.

Santacana, J; Serrat, N. (2002). L'ensenyament de la història i el living history. *Temps d'educació*, (26), 53-65.

https://www.researchgate.net/publication/228844981_L'ensenyament_de_la_historia_i_el_living_history

Santisteban, A., Pagès, J. (2006). *La enseñanza de la historia en educación primaria. Educación primaria. Orientaciones y recursos* (pp. 129-183)

Servei d'Imatges de l'Arxiu Comarcal de la Garrotxa. (s.d). *Servei d'Imatges de l'ACGAX*.

Recuperat el 2 de desembre de 2021 de:

<https://imatgesgarrotxa.cat/>

Servei de Gestió Documental, Arxiu i Publicacions de Girona (s.d). *El servei: qui som*.

Recuperat el 2 de desembre de 2021 de: <https://www.girona.cat/sgdap/cat/servei.php>

Teixidor, M. (1994). Adéu Carrilet! Edicions el Bassegoda

ANNEXOS

Annex 1: Fragment de l'entrevista enregistrada per nosaltres mateixes a Ignasi Riera, president de l'Associació d'Amics del Tren d'Olot-Girona.

L'Associació es va fundar l'any 1999, arran que una persona amb motiu de l'arribada del tren a Mataró (125 aniversari) va fer una exposició a la carbonera on van anar-hi aficionats del tren.

Lluís de Bolós va veure que hi havia molta afició i va cridar gent per constituir l'associació, amb la finalitat de promoure el tren Olot-Girona. Des d'aquell moment hi ha hagut dos nous presidents, Josep Codony i actualment Ignasi.

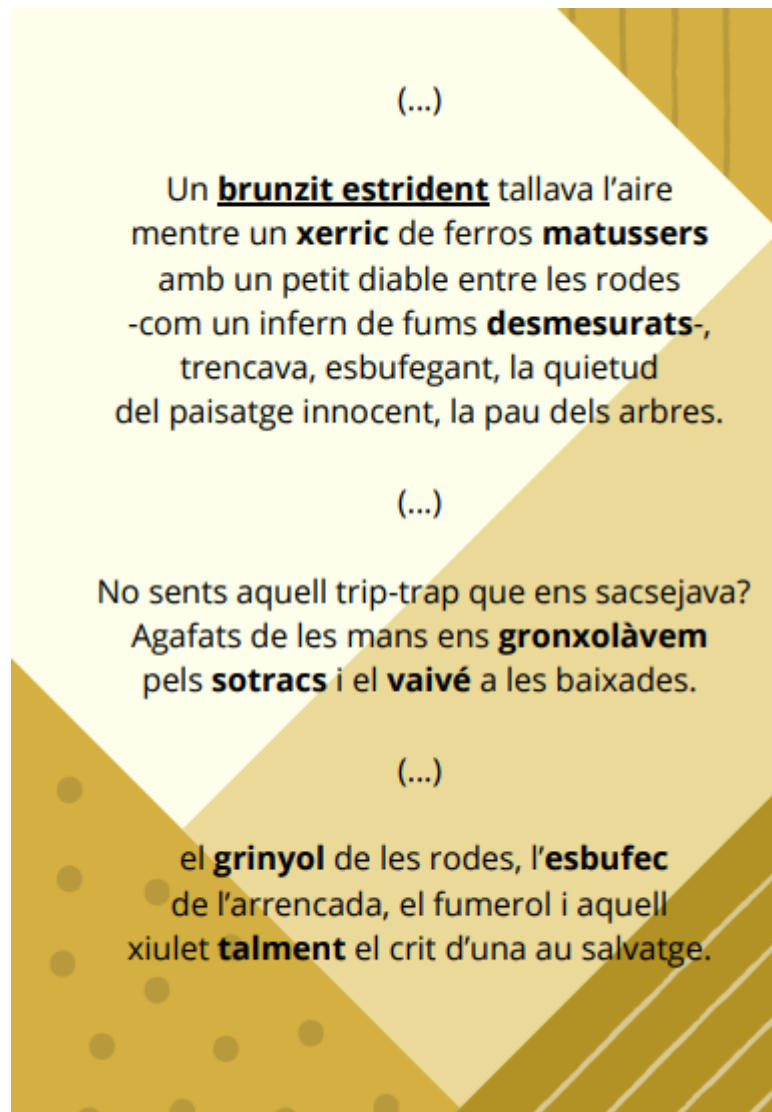
En aquests moments, l'Associació vetlla per preservar la memòria del tren Olot- Girona, assumint tasques com la custòdia, conservació i ordenació del fons documental del tren d'Olot. Encara hi ha molta feina a fer, cal buscar autors de moltes fotografies, documentació, captar materials antics que ens donen com: carnets, multes, tràmits, bitllets...

Un altre projecte que estem emprenent és la construcció d'una maqueta per preservar el tren Olot -Girona, amb totes les estacions. Prèviament, ens hem documentat amb fonts i arxius per saber com eren les vies, ordre, estacions...

En el cas que en un futur aconseguim instal·lar-nos a l'estació d'Olot i transportar el nostre local allà, també hi exposaríem la maqueta. A més a més, hi exposaríem alguns cotxes de passatgers del tren que estan a disposició de l'ajuntament i miraríem si podem recuperar alguna locomotora de les que es troben dispersades per arreu del territori. Aquest projecte futur estaria enfocat a què el poguessin visitar famílies, escoles...

Altres accions que duem a terme a l'associació són: promoure el transport públic sobretot el ferrocarril i organitzar excursions, visites a museus, tallers...

Annex 2: Fragments de l'*Oda al tren d'Olot* de Joan Mercader Sunyer

Annex 3: Breu resum de la història del tren d'Olot

Les obres del tren van iniciar-se l'any 1893, però fins al 1911 no es va **inaugurar**.

El recorregut va anar entrant en funcionament per trams. Va començar el tram que unia Amer i Salt i, després, es va obrir entre Salt i Girona. Al cap d'un temps, d'Amer a les Planes d'Hostoles. Més endavant, de les Planes a Sant Feliu de Pallerols. I, per últim, es va afegir el tram de Sant Feliu a Sant Esteve d'en Bas, i de Sant Esteve a Olot. L'octubre del 1911, la construcció va ser aprovada i autoritzada per a la circulació de trens. El 14 de novembre d'aquell mateix any, el tren arribava oficialment a Olot i va quedar inaugurada la línia ferroviària. Va arribar més tard del que s'esperava, de manera que la festa es va acabar fent al vespre, en lloc del migdia. La locomotora anava adornada amb els escuts d'Olot i Girona,

dues senyeres catalanes i una bandera espanyola.

Quan es va iniciar el servei, entre Amer i Salt, l'any 1895, no va tenir èxit a causa del boicot que es van fer empreses de cotxes i tartanes*, les quals van abaratir preus i van deixar els vagons de tren buits.

Durant els anys vint, l'esdeveniment més memorable pel tren d'Olot va ser **la visita reial (d'Alfons XIII i família)** el dia 26 d'octubre de 1927.

També, cal destacar **la crisi econòmica mundial** que va afectar el tren a partir del 1934. Per primera vegada, les despeses d'explotació de la línia superaven els ingressos, fet que es va repetir l'any següent.

A partir de l'any 1938, la comarca de la Garrotxa va ser un centre d'acollida de refugiats i ferits de **guerra** i, per aquesta raó, dos cotxes de viatgers van esdevenir cotxes-hospital. El tren va funcionar fins al febrer de 1939.

Durant els anys de conflicte, els enginyers i els militars van col·locar càrregues explosives per volar els ponts perquè les tropes franquistes eren a prop. Per això, en acabar la guerra, el panorama era catastròfic: ponts volats, desperfectes a la via, a les obres de les vies de comunicació i en algunes estacions, i material afectat. La reconstrucció va començar al cap de poc, però, malauradament, l'octubre del 1940 van tenir lloc diverses inundacions que van tornar a tallar la via. A partir del 1941, el servei va anar-se normalitzant i el ferrocarril era l'únic mitjà de comunicació de la comarca en l'època de la **postguerra**.

Gairebé cinc anys després, el maig de 1946, va tenir lloc un **descarrilament**. Un tren especial del GEiEG anava a celebrar un aplec a les Planes d'Hostoles. Quan passava pel Pas dels Gegants, es creu que algú havia afluixat els carrils* i, en conseqüència, la locomotora va descarrilar i va anar a parar al riu. Afortunadament, no hi va haver morts i la línia només va estar tallada durant uns dies per les reparacions de la locomotora.

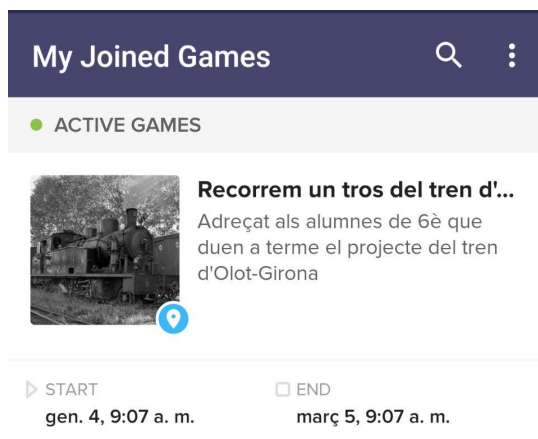
A partir del 1949, la situació econòmica relacionada amb la via va tenir molt dèficit per culpa de la competència de la carretera. Per millorar aquesta situació, el 1958 es va signar un conveni amb la companyia del Ferrocarril de Sant Feliu de Guíxols a Girona (SFG) per unir les dues línies. Al cap d'uns anys, el 1963, es va donar la línia a l'Estat (va passar a formar part de l'Explotación de FF.CC por el Estado (EFE)) perquè la companyia no podia afrontar els dèficits, cada vegada més importants.

A partir del lliurament a EFE, van començar els rumors de **tancament** del tren. Tot i això, la Diputació de Girona va publicar un estudi sobre la modernització dels ferrocarrils, el qual arribava a la conclusió que era totalment possible. Lamentablement, el director general de Transports Terrestres va afirmar que els diners es podien destinar a quelcom més profitós. En conseqüència d'això i els temes deficitaris, la clausura definitiva va ser el 15 de juliol del 1969 (mateix any en què l'home va trepitjar la lluna). Aquell dia, força gent va reunir-se a l'estació d'Olot per veure'l circular per última vegada.

*2 TRANSP Cotxe lleuger de dues rodes, amb vela i amb seients laterals.

* Aquesta no és l'única versió dels fets. Per això, us demanem que us llegiu amb atenció l'entrevista adjunta.

Annex 4: Format de l'aplicació i continguts de ciències socials implícits a les preguntes de l'aplicació *Goose Chase*

Recorrem un tros del tren... 🔍 🏠

☰ 📄 📊 🔔 📶

Remaining Completed

Pregunta 5 10pts
 Fixeu-vos si al llarg del recorregut hi ha restes de la via de tren i escriviu quines són.

Pregunta 6 10pts
 Feu una fotografia d'un element que indiqui sense dubte que és l'estació de tren de Les Preses.

Pregunta 7 10pts
 Enregistreu un vídeo amb els sons que s'escolten a l'estació de Les Preses. Tot seguit, expliqueu en la mateixa gravació què creieu que se...

Pregunta 8 10pts
 Què creieu que hi hauria actualment al llarg del carril bici si no hagués existit el tren d'Olot-Girona? Per què?

Pregunta 9 10pts
 Quants quilòmetres creieu que hem fet avui amb bicicleta?

← **Pregunta 0**

Pregunta 0 10 pts

Fent memòria de la sessió passada, recordeu quantes estacions hi havien al llarg del recorregut del tren d'Olot-Girona?

Enter Answer

← **Pregunta 2**

Pregunta 2 10 pts

Feu un vídeo de la façana de l'antiga estació de tren d'Olot.
 Nota: el vídeo no cal que duri més de 15 segons

Record Video Evidence

← **Pregunta 4**

Pregunta 4 10 pts

Adjunteu les coordenades geogràfiques de l'antiga estació de tren d'Olot.

Acquire GPS Position

- Seguint el recorregut que feia el tren, quina és la pròxima estació que hem de visitar?
 Es treballa la **successió**, ja que el tren d'Olot seguia un ordre de parades. Primer en venia una, després una altra. I així successivament.
- Observant la fotografia de l'estació de tren d'Olot (font primària), quines diferències hi veieu comparant-la amb l'estació actual?
 Com que l'estació ha canviat poc al llarg del temps, es tracta la **continuitat**.

- Adjunteu les coordenades geogràfiques de l'estació de tren d'Olot.
Aprenen com s'indiquen les coordenades, un concepte d'**orientació espacial**.

- Fixeu-vos si al llarg del recorregut hi ha restes de la via de tren i escriviu quines són.
El repte amaga el concepte de **continuïtat**.

- Enregistreu un vídeo amb els sons que s'escolten a l'estació de les Preses. Tot seguit, expliqueu en la mateixa gravació què creieu que se sentia en aquest mateix punt quan hi havia el tren?
Es treballa una situació sonora que es transforma segons ritmes temporals (**canvi**).

- Què creieu que hi hauria actualment al llarg del carril bici si no hagués existit el tren d'Olot-Girona? Per què?
Es tracta la **reversibilitat (ucronia)**: desenvolupament imaginari de fets històrics diferents d'allò que realment va succeir.

- Quants quilòmetres creieu que hem fet avui amb bicicleta?
Es treballa la **percepció espacial**. Tenint en compte la percepció de la llargada del trajecte i el temps que han trigat a fer-lo, es demana que facin una aproximació dels quilòmetres recorreguts.

Annex 5: Curiositats, anècdotes i aspectes relacionats amb la vida de les persones que treballaven al tren.

1. La via del tren d'Olot feia 1 m d'amplada, més estreta que les vies de tren convencionals, però un pas més ample que els altres trens de via estreta de les comarques de Girona.
2. Entre els vagons del Tren d'Olot, hi havia una peça que destacava per sobre de les altres; el cotxe saló. Era un vagó equipat amb totes les comoditats del moment i reservat per a les ocasions més especials, com el viatge que el 1917 va realitzar el rei Alfons XIII i la seva família fins a Olot.
3. No hi havia cap altre mitjà de transport i tot es carregava als vagons (blat, fruita i queviures dels pagesos, rodells, llambordins, carbó, fustes, bestiar...).
4. Les estacions solien tenir una sala d'espera central, una sala d'estar, una cuina amb llar de foc i un menjador. També hi havia un lavabo i alguna habitació. Aquestes estances eren utilitzades pels caps de l'estació.
5. En aquells temps, l'estació d'Olot era a 1 km de la ciutat.
6. El tren d'Olot va ser molt important pel desenvolupament econòmic dels pobles per on passava. La mateixa línia va generar 180 llocs de treball en els primers vint anys de funcionament.

Les feines es dividien en tres seccions:

- Via i obres: s'encarregava de mantenir la via en bon estat.
- Material i tracció: maquinistes, fagoners i personal del taller.
- Moviment: personal de les estacions i els caps i mossos de tren.

Hi havia 8 brigades d'Olot a Girona que mantenien la línia. La via era estreta i senzilla i tenia sotracs. Hi havia trossos que es feien molt malbé i s'havien d'arreglar.

Els caps d'estació i un mosso feien les arribades, les sortides, venien els bitllets, feien els controls de bestiar i les mercaderies... Quan el cap feia vacances o era malalt, enviaven un suplent. Els caps dormien en un somier plegable al despatx de l'estació.

També havien de fer la saca: recollir totes les dades de recaptació facturades de mercaderies que havien arribat i els passatgers, els diners que s'havien recollit a taquilla els lligaven dins d'un sobre...

Així mateix, hi havia un guardavies o casilles que quan havia de passar el tren s'encarregava de posar una cadena per tallar el carrer, ja que la carretera passava pel mig de la via.

7. L'últim vagó o el primer tenia una mena de torre on hi havia un fre de mà. Quan el maquinista veia la necessitat de frenar (pendents), demanava a través d'unes "pitades" ràpides, per tal que la gent l'ajudés a frenar.
8. Abans que circulés el primer tren, hi havia un peó caminer que anava caminant des d'una estació fins a trobar-se amb l'altre peoner que venia d'una altra. Ho feien per comprovar que la via estava en bon estat.
9. Just abans d'arrencar el tren...
 - Es comprovava que no quedés ningú per allà i el cap d'estació demanava que s'afanyés, que l'esperaven. Passatgers llunyans maleïen això.
 - Es tocava una campana per indicar que el tren ja començava el trajecte.
10. Pujar a un vagó suposava trobar-se amb gent de tota la comarca. Hi havia gent que no xerrava amb ningú, d'altres que coincidien sovint amb la mateixa gent i mantenien converses amables, d'altres que també es portaven bé amb els treballadors de l'estació, etc.
11. El tren viatjava molt a poc a poc, i quan hi havia pujada encara més. Fins i tot els passatgers tenien temps de baixar del tren i tornar a pujar. A vegades, tardava tres hores per fer el recorregut d'Olot a Girona.
12. Quan estava glaçat, tiraven sorra al carril perquè no patinés.
13. Hi ha una dita que diu "El tren d'Olot marxa quan vol i arriba quan pot", però alguns passatgers del tren diuen que el tren sempre arribava a l'hora que tocava.
14. Com que no hi havia calefacció, posaven bidons o tubs plens d'aigua calenta per tal de no passar fred.

15. Entre vagons no hi havia passadissos, així que els revisors dels tiquets havien de saltar entre un i altre.
16. L'any de tancament del tren d'Olot-Girona coincideix amb l'arribada de l'home a la lluna.
17. Es conserven algunes locomotores i trens de viatgers que es van dispersar per diferents llocs al moment del tancament del tren. Un dels vagons del tren d'Olot es troba a Madrid i s'hi ha construït un restaurant a dins <https://www.elpuntavui.cat/societat/article/5-societat/1639263-la-nova-vida-del-tren-d-olot-eliminat-ara-fa-50-anys.html>
18. Al llarg del recorregut encara es troben la majoria d'estacions del tren d'Olot, moltes han estat rehabilitades i se'ls hi ha donat noves funcions. Algunes són punts d'informació turística, oficines municipals i algunes com la de Sant Feliu de Pallerols ofereixen dutxes i lavabos pels usuaris de la via verda.
19. L'any 1949 es van comprar dos automotors. (La persona docent pot ensenyar dues imatges extretes de l'Arxiu fotogràfic de Girona, el tren de vapor i l'automotor, i demanar als alumnes quines diferències veuen i quines hi devien haver).

Figura 1. Darrer dia de funcionament del tren d'Olot amb l'edifici de la Punxa (Girona) de fons (1969), Juli Torres Monsó.

Figura 1

Juli Torres Monsó. (1969). Darrer dia de funcionament del tren d'Olot amb l'edifici de la Punxa (Girona) de fons [imatge digital]. Arxiu de l'Ajuntament de Girona. Recuperat el 20 de desembre de 2021 de

https://sgdap.girona.cat/fotoweb/archives/5002-Fotografia/FOTOGRAFIA/Fons_TorresMonso-Tor

[/Negatiu BN/770031.jpg.info#c=%2Ffotoweb%2Farchives%2F5002-Fotografia%2F%3Fq%3Dtr en%2520olot](#)

Figura 2. Tren d'Olot, (1969), Juli Torres Monsó

Figura 2

Juli Torres Monsó. (1969). Tren d'Olot. [Imatge digital]. Arxiu de l'Ajuntament de Girona. Recuperat el 17 de desembre de 2021 de

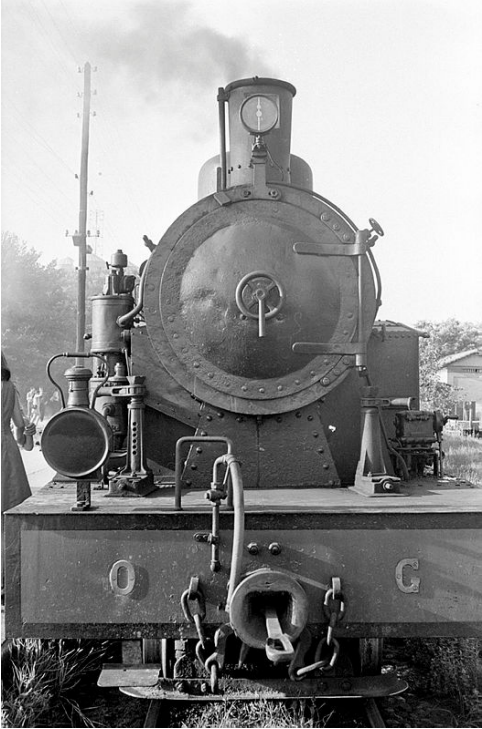
https://sgdap.girona.cat/fotoweb/archives/5002-Fotografia/FOTOGRAFIA/Fons_TorresMonso-Tor/Negatiu_BN/770029.jpg.info#c=%2Ffotoweb%2Farchives%2F5002-Fotografia%2F%3Fq%3Dtr en%2520olot

Annex 6: Objectes del local social del tren d'Olot

<https://docs.google.com/document/d/1JI11DkTY7vW6gVJYwIW0Jp2vgKMcCURF7dHNF9Rycgl/edit?usp=sharing>

Annex 7: Taula amb totes les fonts utilitzades

Tipus de font i format	Descripció de la font	Lloc d'on s'ha extret la font	Imatge
Font Primària Fotografia	Selecció de bitllets del ferrocarril Olot-Girona. Ens servirà per presentar el tema del projecte en forma d'enigma.	Fons documental del Tren d'Olot (Associació Amics del Tren Olot-Girona)	(Any 1967)
Font Primària Fotografia	Horaris del Tren d'Olot	Servei de Gestió Documental, Arxiu i Publicacions de Girona	

Font Primària Fotografia	Ferrocarril d'Olot- Girona des d'una perspectiva frontal.	Servei de Gestió Documental, Arxiu i Publicacions de Girona	
Font Primària Àudio	Àudio amb el soroll del tren d'Olot	Realitzat per ZEBA Produccions i l'Associació Amics del Tren Olot-Girona (ASAMTOG). Recuperat de YouTube.	https://www.youtube.com/watch?v=bwa6oFcDBaU&t=839s (minut 30:20-30:39)

Font Secundària Projecció audiovisual	Documental "El tren d'Olot", amb motiu del centenari de l'arribada del tren a Olot. En el vídeo apareixen 49 testimonis entre els quals hi ha antics treballadors del tren, passatgers, fills de ferroviaris i historiadors.	Realitzat per ZEBA Produccions i l'Associació Amics del Tren Olot-Girona (ASAMTOG). Recuperat de YouTube.	https://www.youtube.com/watch?v=bwa6oFcDBaU&t=121s
Font Primària Fotografia	Vista parcial de l'esplanada durant la construcció de l'estació d'Olot.	Servei d'imatges de l'Arxiu Comarcal de la Garrotxa.	(Any 1910)

Font Primària

Fotografia

Vista parcial enlairada de la línia ferroviària entre Olot i Girona.

Servei d'imatges de l'Arxiu Comarcal de la Garrotxa.

(Any 1910)

Font Primària Fotografia	Banda Municipal d'Olot tocant el dia de la inauguració del tren.	Servei d'imatges de l'Arxiu Comarcal de la Garrotxa	(Any 1911)
Font Primària Fotografia	Vista parcial de l'estació d'Olot el dia de la inauguració.	Servei d'imatges de l'Arxiu Comarcal de la Garrotxa	(Any 1911)

Font Primària Fotografia	Arribada del tren a l'estació de Les Preses el dia de la inauguració.	Servei d'Imatges de l'Arxiu Comarcal de la Garrotxa	(Any 1911)
Font Primària Fotografia	Descarrilament del Tren d'Olot a causa d'un sabotatge l'any 1946.	Servei de Gestió Documental, Arxiu i Publicacions de Girona	(Any 1946)

Font primària Premsa digitalitzada	Descripció del dia de la inauguració del tren d'Olot-Girona del diari Presència el dia 16 de novembre del 1911	Servei de Gestió Documental, Arxiu i Publicacions de Girona	LA INAUGURACIÓN DEL TRAYECTO TOTAL El día tan deseado por la alta montaña y por Olot en primer término, de la inauguración del trayecto total del ferrocarril de aquella ciudad á Gerona, llegó por fin anteayer. Fué para Olot día de fiesta y regocijo popular al que la Compañía del ferrocarril se asoció revistiendo de la mayor solemnidad posible el acto importantísimo y memorable de llegar á la estación el primer tren de viajeros. Organizóse en la estación de Gerona, teniendo señalada la hora de las diez de la mañana para la partida. Formabalo una de las máquinas recieu adquiridas, engalanada con flores y follage, y ostentando una bandera española y dos catalanas con los escudos estas últimas de Gerona y Olot; varios vagones de primera y segunda clase, y un coche-salon. La estación nueva, aunque no terminada todavia, fué la utilizada para la salida: la fachada tambien lucia galas de fiesta; el tinglado donde se habia formado el tren, fué adornado sencillamente con grupos de plantas. Allí esperaban la llegada del tren especial de Barcelona, en el que venia el Consejo de administración é invitados de aquella ciudad, el gobernador civil Sr. Lacalle, el gobernador militar general Galbis con su ayudante comandante Martí, el alcalde Sr. Vallés, el Vicario general Dr. Llor en representación del Ilmo. Sr. Obispo, el presidente de la Diputación provincial Sr. Riera con los diputados señores Quintana, Puig, Riu y Vilahur y secretario Sr. Roca, el delegado de Hacienda Sr. Ruiz de Grijalba, el presidente interino de la Audiencia Sr. Santurio, al jefe de Obras públicas Sr. Surribas, el interventor del Estado en los ferrocarriles Sr. A. de Quevedo, el ingeniero jefe de la explotación señor Boy con el personal de la estación y oficinas de la Compañía, el banquero Sr. Mateu, el teniente coronel de la guardia civil Sr. Morell, otros invitados y varios militares y particulares que acudieron á saludar á los viajeros que llegaban de Barcelona. Con unos minutos de retraso llegó el tren especial de M. Z. A. Descendieron el capitán general Sr. Weyler con su ayudante capitán Graña, el presidente del Consejo de administración del ferrocarril Sr. Bosch y Puig, los miembros del Consejo Sres. Arnús (D. Manuel) Garí, Millet, Carulla, Recolóns y otros cuyos nombres no recordamos, los ingenieros y personal de las oficinas del Consejo, los Sres. García Faria y Galián ingenieros jefes de la división de ferrocarriles, Sr. Martín Cereceda presidente de sala de la Audiencia de Barcelona, numerosos invitados particulares entre ellos los Sres. Monegal, Tusquets, Pujador, Pons, Bonet, coronel Lacalle, Moreno Churruca, Eulate delegado de Hacienda de Barcelona, Forgas senador, y los representantes de la prensa diaria y gráfica de Barcelona. Cambiados los saludos de rúbrica y acomodados todos las expedicionarios en el tren de Olot, partió este con un poco de retraso, pero entre la general satisfacción de cuantos formaban parte de la excursión. Las hermosas comarcas que atraviesa la línea ferrea, fueron objeto de la admiración de los expedicionarios que las desconocian, despertando justo entusiasmo. El extenso y bien cultivado llano de Gerona, hasta Montfullá; el fértil valle de Bescanó; las bellísimas orillas del Ter al pie de las colinas de Vilanna; la sorprendente colonia Bonmatí honra de nuestra comarca y demostración de lo que puede una voluntad bien templada como la de su propietario; la rica campiña de Anglés y las grandes fábricas de la villa; las feraces huertas de La Sella, todo fué objeto del encanto de los viajeros. En las estaciones, por donde pasaba el tren sin detenerse, habia numerosos grupos que acudian á presenciar el paso del primer tren que llegaría á Olot. En el Pasteral, el tren paró y descendieron los expedicionarios para contemplar el magestuoso espectáculo de aquella hondonada, donde, la naturaleza ofrece agreste y atrevida la belleza de su grandiosidad, y la mano del hombre ha domeñado las fuerzas naturales para ponerlas al servicio del trabajo y el progreso. La imponente presa por sobre la que saltaba el agua del Ter con su formidable obra de fábrica, y las del canal, la magnífica instalación de la central eléctrica de la casa Burés, fueron rápidamente visitadas por los expedi-

Font Secundària

Premsa
digitalitzada

Relat dels fets del
descarrilament del tren l'any
1946, en el diari Presència el
dia 1 d'abril de 1979.

Servei de Gestió
Documental, Arxiu i
Publicacions de
Girona

1946: EL DESCARRILAMENT DE BESCANÓ

Com a complement a l'article sobre l'aidre Vicens, hem volgut ampliar una patita i dolerosa anècdota de la seva vida: la del descarrilament del tren d'Olot del qual injustament l'inculparan i després el declararan innocent sense arribar a judici.

«Varem veure com la màquina de vapor es tombava cap al riu.»

«Una gran romera als Àngels, presidida pel bisbe Cartanyà.»

Ramon Marqués fou protagonista d'excipció d'aquell fet, ja que viatjava en el vagó que va caure dins el Ter. Ell ens explica com va anar al descarrilament:

—El G.E.E.G. havia fet tot un tren per anar a celebrar el 13.^è Aniversari de l'antitat a Cogolló. Hi viatjavem més de tres-centes persones, entre socis i simpatitzants. Marxàrem a les sis del matí d'un diumenge d'abril. Tot just clarejava. Fera poc que havíem sortit de Bescanó i passàvem pel Pas del Gegant. Al furgó érem tretze persones, gent ben coneguda a Girona, com l'Ernest Gussinyé, en Blas Magaló, en Pere Gibert, en Cubero, en Ferrer, etc., i curiosament no hi havia cap dona. Quan arribem del pas a nivell, en Cubero, en pau descansa, que recordo que anava dret, va sentir un primer catrac, i va dir: Noia, em sembla que anem malament. Tot seguit es va sentir un catrac molt més fort, com si es trencava quelcom, i el malaguanyat Cubero va insistir: Colons, ara sí que anem malament! I així va ser: sense gairebé adonar-nos-en ni tenir temps de reaccionar, vàrem veure com la màquina de vapor es tombava cap al riu arrossegant el nostre furgó. Vàrem anar a petar al fons del riu, que si arribem a tancar com havia dit l'Ernest Gussinyé avui no ho podríem explicar. Sortí del fort corrent de l'aigua, perquè aquells dies havia plogut molt. En Gibert, però, quedà desmuntat a dintre el furgó ple d'aigua, i en Gussinyé va ser el qui l'en va treure; va ser l'únic podem dir fent que hi va haver, a tots els altres, encara que sospo, no ens va passar ben res. El poble en massa de Bescanó ens va venir a ajudar i, tot plegat, no va ser res.

—Va obrir la via d'un possible sabotatge?
—No, allà ningú no va pensar res d'això: era que les travessies de la via estaven en molt males condicions i podries a causa de les grans pluges i inundacions que uns quants dies abans havia afectat la zona. Al cap d'una dies em vaig assabentar, molt estranyat, que culpiaven els germans Vicens, fills de Montfullà, però la cosa va ser un malentès. Aquella època hi havia sicaris dels maquis, però a les comarques baixes de Girona mai no hi varen actuar. El diumenge següent o l'altre, la ciutat va fer una gran romera, organitzada pel mateix Grup, al santuari de la Mare de Déu dels Àngels, presidida pel bisbe Cartanyà. Anàrem a donar gràcies perquè cap gironí no va morir ni prendre mal en aquest accident que podia ser tràgic. La ciutat de Girona, aquell diumenge, va restar gairebé buida, perquè tothom va anar cap als Àngels; allà es va celebrar una Missa solemne, es varen ballar sardanes i es va fer un gran dinar.

Aquesta és la història tal com ara l'ha explicada el nostre bon amic i gran gironí Ramon Marqués. Nosaltres no hi fem cap comentari; ens limitem a transcriure una anècdota més de les altres històries de Girona.

L. B. M.

LES PORTES TANCADA I TRISTES

Ja fa molts anys que Vicens viu retirat en el seu gran claustr-estudi-residència-museu-acadèmia al dalt del Bell Mirall. Amb greu feblesa baixa a Girona si no és per comprar el diari o visitar alguna exposició. No el veureu mai als cinemes, als bars i als llocs d'estarjo. El seu món, com el d'un antic ermità, és allà dalt i de tant en tant fa una escapada cap al Sud i al Centre de la Península per prendre notes amb les quals treballa després al seu estudi. La darrera etapa pictòrica dels anys 68 fins ara ha estat la de les portes en les quals la vida i el temps hi han deixat la seva empremta, les portes que fins els infants han gosat castigar, embrutar i guixar. Les portes d'en Vicens són tancades, velles, foradades per tot arreu, però allò que més ens hi atreu l'atenció són les marques de guix fetes per mans inexpertes i innocents d'infants entre-malats que guixen els seus somnis i que en Vicens reproduïx tal com són. Aquestes portes són també una síntesi plàstica coherent amb l'esperit humil i pobre dels seus paisatges, els "primors de lo vulgar" d'Azorín, el significat d'allò més insignificant, quotidiana, abaturat i castigat pel pas del temps i les inclemències dels elements. Amb això Vicens busca i plasma la redempció de tot allò més pobre i humil, donant-li una espiritualitat i una innocència gairebé religiosa. Vicens re-

LES PORTES TANCADA I TRISTES

crea tot allò que patie en silenci, amb resignació, estancament i resistència quasi mística enfront del dolor i l'arbitrarietat del món, i em sembla que no seria atrevit de dir que en el fons és un home religiós en el mateix sentit que ho foren molts místics castellans del Segle d'Or.

crea tot allò que patie en silenci, amb resignació, estancament i resistència quasi mística enfront del dolor i l'arbitrarietat del món, i em sembla que no seria atrevit de dir que en el fons és un home religiós en el mateix sentit que ho foren molts místics castellans del Segle d'Or.

ISIDRE VICENS I GIRONA

Malgrat que fins als anys seixanta va haver de recuperar, com hem vist, el temps perdut, a partir d'aquestes dates torna a la vida pública gironina. Inicia els seus cursos d'orientació per a pintors que encara funcionen periòdicament, i fa moltes exposicions a Girona i arreu de l'Estat espanyol. Forma part de l'anomenat Grup de Girona, amb el veterà Jesus Portas i amb Vila i Fàbrega, estilites polifacètics. És una làstima que aquests tres pintors tan ben dotats i amb una obra tan notable no haguessin entrat més en el món artístic barcelonès i espanyol en general, segurament perquè viqueren en els anys de l'obscuritatisme cultural o perquè la seva honestitat no s'adeia amb el "tinglado" dels marxants i de les galeries. Tots tres s'han tancat en si mateixos i van fent la seva obra sense aïdruils, senenament, com també ho fa en Francisc Fulcarí, desobeït i continuador de l'estilística gairebé religiosa. I no vull parlar de

Font Primària

Portada del diari Presencia el
dia 19 de juliol de 1969.

Servei de Gestió
Documental, Arxiu i
Publicacions de
Girona

Premsa
digitalitzada

Font Primària

Premsa
digitalitzada

Notícia del tancament del Tren
d'Olot al diari Presència el dia
19 de juliol de 1969.

Servei de Gestió
Documental, Arxiu i
Publicacions de
Girona

LA SEGONA PART

Està a punt de posar-se punt final a la llarga sèrie de viatges que durant els últims mesos ha estat fent el senyor Governador Civil de Girona, acompanyat dels caps dels diferents serveis provincials, per tota la geografia de les nostres comarques, visitant un a un tots els municipis, estudiant problemes i proposant solucions. El diari local ha informat dia a dia d'aquestes sortides amb un luxe de detalls realment inusual.

Arribats a la fi d'aquesta experiència, voldríem jutjar-la també nosaltres d'una manera clara i sincera. Hem de dir, en primer lloc, que aquests viatges i visites constitueixen una novetat, tota vegada que alguns dels municipis ara visitats no ho havien estat des de fa moltíssims anys, i fins i tot en algun no es recordava de mal la presència personal de la primera autoritat civil i política. Això ha produït una lògica eufòria en els pobles i en llurs caps municipals, que s'han sentit objecte d'una atenció desconeguda fins ara.

Els batlles i consellers de cada poble han exposat als visitants els problemes que tenen plantejats en el terme de llurs municipis. No són pocs, generalment, però tots salen ser d'un mateix caliu: accessos, carreteres, llum, aigua, escoles, regadís, camps d'esports... De tot s'ha pres nota, i a tot s'ha donat l'esperança d'una solució més o menys ràpida. A vegades, també, s'ha recomanat senzillament paciència, serenitat i confiança...

Aquesta presa de contacte, però, no ha estat més que la primera part. Falta ara la segona, la més important: convertir en realitat totes aquestes velles aspiracions municipals que han donat un somni de molts anys, i que han despatxat sobtadament amb l'esperança d'una solució. (Els municipis petits tenen avui una precaritat tan pregon, que forçosament han d'esperar que els pliegui del cel l'ajut a llur problema).

Si aquesta segona part es porta a terme, aquests viatges hauran tingut una lògica i una justificació. Si tots aquests projectes es convertissin en realitats —no sabem encara amb quins diners—, l'experiència haurà estat encertada, i fins i tot és probable que per molts anys sigui recordada aquesta iniciativa, malgrat que algú pugui no estar del tot conforme amb el te i amb el mè-tode.

Però el nostre poble és vell en desenganys. Avui, en promeses incumplides. Ningú no pensa ni pot pensar, avui, que estem vivint una experiència més en aquest sentit. Si fos així, la fe de la nostra gent tornaria a minvar, encara que sense estridències, perquè amb tants anys ha assolit l'aploso suficient com per a fer-se càrrec de tot; inclús d'això.

Cal esperar, doncs, amb confiança, aquesta "segona part". I cal repetir allò tan vell de la Bíblia: "pels fruits els coneixeu". Tota la resta és foc d'encenalls.

editorial

Parlar d'aquest fet, no és tan senzill com sembla. Per una part, hi ha qui pensarà que exagerar el comentari, és caure en un localisme estèril. Altres diran, que no hem d'explorar l'ocasió per dir fàstics de com van les coses entre nosaltres... altres podrem mo-tejar-nos de romàntics i retrògrads, remarcant el fet —potser simbòlic— que el Tren ha deixat de funcionar el mateix dia que l'home empenya el seu primer viatge a la lluna... Nosaltres, però, procurarem de posar encara els peus a terra, i dir allò que sigui el menys estèril possible. El plany sistemàtic no ens agrada, encara que a vegades és l'únic tret que ens queda. Dret a xiular, o a picar de peus. Dret dolorosament esquitit.

era d'utilitat

El tren seguia una línia fèrtil, amb un rosari de viles treballadores i planes de gent de seny. Bescanó, Bonmatí, Vilanova, Anglès, La Cellera, El Pastoral, Amer, Les Planes, Sant Feliu de Pallarols, Sant Esteve de Bas, Les Preses... Són noms de poblacions sense complex, actives, productives, vorejades per salts d'aigua, que han anat creant una indústria cada vegada més important. És remarcable el fet que existeix una permanent quantitat de persones d'aquests pobles, que anaven a Girona i a Olot a treballar, a estudiar, a obrir-se camí a la vida, i que ho feien amb el Tren. Sobretot, joves. Pels carrers de Girona, circulava molta gent que procedeix d'aquestes poblacions. Les pensions —tal vegada les més modestes— podrien explicar-nos la quantitat de gent d'aquests pobles, que han fet temporades a Girona. A Olot, ara dirien el mateix.

A certes hores del dia, els cotxes de l'automotor, anaven atapeïts. Perquè això també cal considerar-ho: havia existit una voluntat de romandre com a servei. Els vells trens de fum, havien estat rellevats pràcticament, fa anys, per automotors, molt més còmodes i ràpids, encara que en nombre limitat, i sense tractor-se temps d'una inversió definitiva i de durada. Això ens fa pensar que si s'hagués reaccionat decididament la inversió, mantenint línies i cotxes, com es mantenen —per exemple— els Ferrocarrils Catalans de Barcelona, el panorama hauria canviat radicalment.

i ara, què ens queda?

Tal vegada podríem comprendre aquesta determinació, si paral·lelament a la línia del tren, existís una carretera en condicions, per enllaçar Girona, amb els pobles esmentats i amb la Capital de la Garrotxa. Però es tracta de tot el contrari. La Carretera d'Olot, segueix el camí que feien els antics traguiners, quan no existien comunicacions normals entre els pobles. És més antiga que el propi tren. El seu traçat (?) té unes corbes, unes voltes i unes desnivells que obliguen a caminar-hi amb lentitud a tots els vehicles. És, en alguns trossos, excessivament estreta, i a més, sobre ella cau, a l'hivern, la capa del gel o de la neu glaçada, que fa perillós de circular-hi.

I és aquí, precisament, on rau tot el problema. No és pas d'un tren, més o menys romàntic i evocador, de què parlem. És de la manca de mitjans eficaços de comunicació entre les comarques. És que siguin. Ens lamentem que desaparegui un mitjà que emergent-hi els diners que calien podria esdevenir molt important, sense danar-nos, en compensació, un altre. Que la "provincia" assisteix impossible a una falta d'atenció constant per als seus problemes més vitals, sense que ningú no hi faci esmena.

les responsabilitats

És molt divertit: quan passa un fet així, no existeix mai un responsable. És una oficina de Madrid, la que dona una Ordre, i el tren plegeu, i prou. No sabem pas cap on dirigir-nos. A l'oficina de procedència, diran que "san d'órdenes superiores", i els superiors, diran que a ells això no els incumbeix. Quan es hora de posar medalles, de pronunciar grans discursos, o de seure a la capçalera d'una taula d'homenatge, sempre es troba l'home, el jerarca, el cap visible. Quan van mal dades, l'home escampa guarnilles, ningú no queda afectat directament per l'assumpte, ningú no en té la competència.

Però la responsabilitat va més enllà d'uns homes i d'uns càrrecs. Cal tenir-ho present. La responsabilitat afecta a tots els qui vivim en aquestes comarques, perquè no hem sabut fer-nos representar, fer-nos sentir. A les Ciutats, que vivien ignorades unes d'altres, amb un localisme anul·lat. Als grans priors que tot sovint saben fer mans i mitjons, quan es tracte llurs interessos. I també a tots nosaltres, la gent d'aquí, per anar-nos tantes vegades d'espertes quan se'ns planteja un fet concret, que ens afecta directament com a poble, però no individualment, potar, com a persones.

A l'hora de la veritat, passa això: que ningú no ens considera prou com a comunitat, perquè potar no ens hem fet sentir prou, ni amb prou fermesa, i, quan es tracte "de treure les castanyes del foc", pels de dalt i pels seus representants, els problemes de Girona tenen una molt relativa importància. Aquest fet que comentem, envoltat de silencis estranys, i de circumstàncies sobtades, n'és una mostra patent.

LA MORT DEL TREN

Font Primària Fotografia	Fotografia de l'avis de la suspensió definitiva del servei de tren d'Olot-Girona.	Fons documental del Tren d'Olot (Associació Amics del Tren Olot-Girona)	
Font Primària Fotografia	Estació del tren d'Olot-Girona a Olot.	Fons documental del Tren d'Olot (Associació Amics del Tren Olot-Girona)	(Any 1912)

Font Primària Fotografia	Estació del tren d'Olot- Girona a Sant Feliu de Pallerols.	Fons documental del Tren d'Olot (Associació Amics del Tren Olot-Girona)	(Any 1905)
Font Primària Fotografia	Estació del tren d'Olot-Girona a Amer.	Servei de Gestió Documental, Arxiu i Publicacions de Girona	(Any 1965)

Font Primària Fotografia	Estació del tren d'Olot-Girona al Pasteral.	Arxiu de l'Institut Fotogràfic de Catalunya	(Anys vint)
Font Primària Fotografia	Estació del tren d'Olot-Girona a Bescanó.	Arxiu del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya	(Any 1987)

Font Primària Fotografia	Estació del tren d'Olot-Girona a Girona.	Servei de Gestió Documental, Arxiu i Publicacions de Girona	(Any 1969)
Font Primària Fotografia	Locomotora del ferrocarril d'Olot- Girona.	Servei de Gestió Documental, Arxiu i Publicacions de Girona	

Font primària Fotografia	Automotor d'Olot-Girona	Servei de Gestió Documental, Arxiu i Publicacions de Girona	
Font primària Fotografia	Tren d'Olot	Servei de Gestió Documental, Arxiu i Publicacions de Girona	

Font Primària Testimoni	Ignasi Riera, testimoni del Tren d'Olot i actual president de l'Associació d'Amics del Tren d'Olot-Girona	-	
Font Primària Ràdio	Transmissió de l'últim viatge del Tren d'Olot (1969)	Ràdio Olot	https://www.youtube.com/watch?v=7OOQ1FW-o5E